

Monitor financieel gedrag 2015

Achtergrond, doel- en probleemstelling

Pagina 3

Methode en opzet

Pagina 4

Samenvatting

Pagina 8

Resultaten

Pagina 11

Bijlage

Pagina 19

Op verzoek van Wijzer in geldzaken heeft Motivaction International B.V. een 2-meting uitgevoerd naar financieel gedrag onder de Nederlandse bevolking.

Monitoren van ontwikkelingen in financieel gedrag van Nederlanders

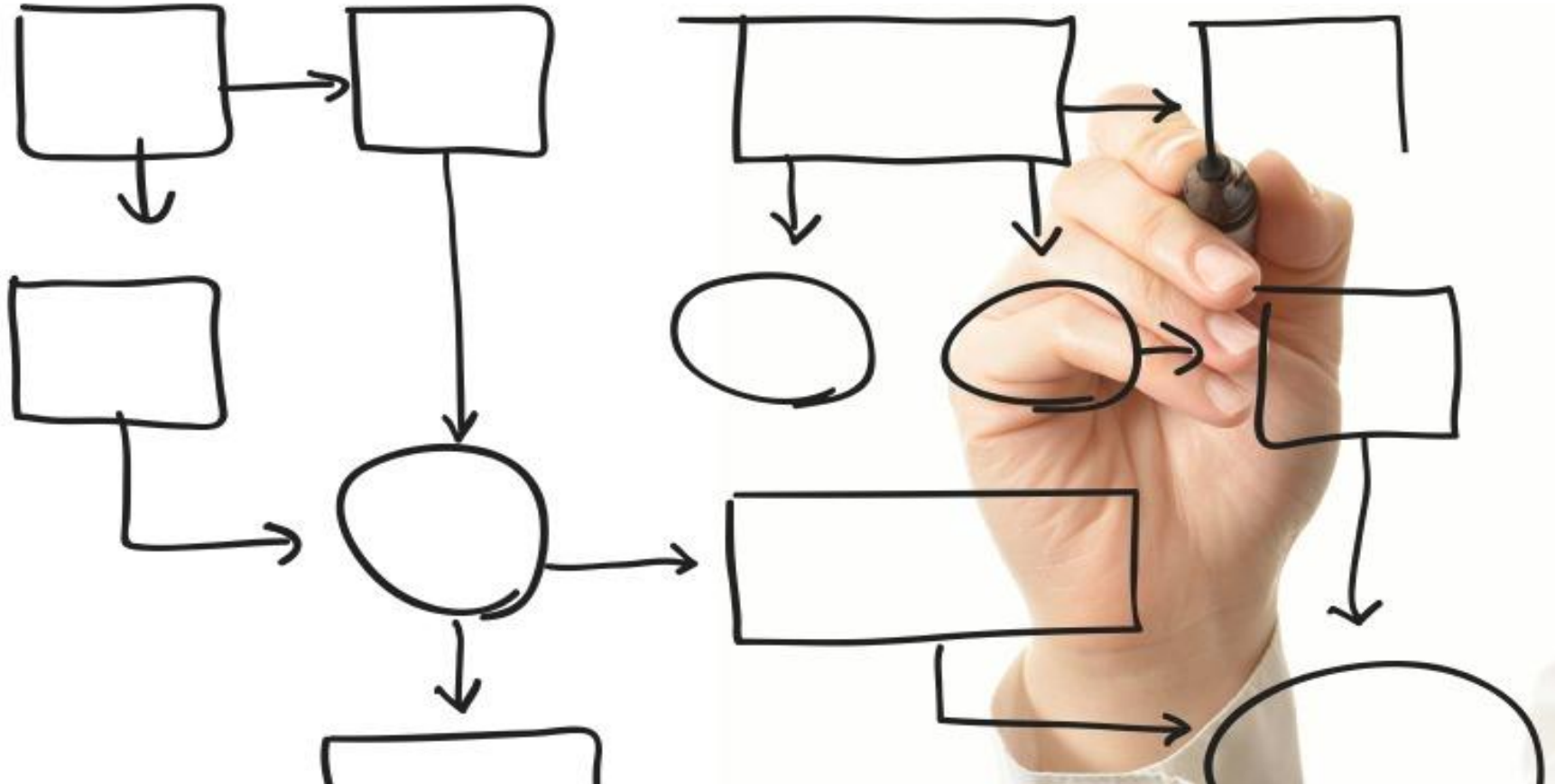
Wijzer in geldzaken heeft als doel om verantwoord financieel gedrag te bevorderen. Om ontwikkelingen bij consumenten te monitoren, wordt onder meer gebruik gemaakt van de 'Monitor financieel gedrag' (voorheen genoemd 'Publieksmonitor'). In 2013 heeft Motivaction dit onderzoek voor het eerst uitgevoerd en in 2014 heeft een herhalingsmeting plaatsgevonden.

De resultaten van de 0-meting in 2013 lieten zien dat aan financieel gedrag drie dimensies ten grondslag liggen: management van geld, financieel plannen en bewust beslissingen maken ten aanzien van financiële producten.* In de 1-meting (2014) zijn de verschuivingen in financieel gedrag ten opzichte van de 0-meting in kaart gebracht.

2-meting

Het doel van de 2-meting is om te monitoren welke ontwikkelingen zich het afgelopen jaar hebben voorgedaan in het financieel gedrag van de Nederlanders. Hiernaast kijken we of er sprake is van bepaalde trends sinds 2013. Welke verschuivingen zijn zichtbaar in de manier waarop Nederlanders hun geld managen, financieel plannen en bewust beslissingen nemen ten aanzien van hun financiële producten? Om de vergelijking tussen de 1- en 2-meting zo zuiver mogelijk te maken, is een groot aantal vragen uit de 1-meting en 0-meting exact herhaald.

*Zie de [bijlage dimensies financieel gedrag](#) voor meer informatie over deze dimensies.

Methode en opzet

- De 2-meting is (net als de 1-meting en de 0-meting) uitgevoerd door middel van online kwantitatief onderzoek.
- Voor het onderzoek is de vragenlijst van de 1-meting en 0-meting grotendeels herhaald. Hieraan zijn enkele vragen toegevoegd en enkele vragen zijn verwijderd.
- Het veldwerk vond plaats in de periode 9 april t/m 17 april 2015.
- Voor het onderzoek is een verse (zonder deelnemers uit de 1-meting) en representatieve steekproef getrokken uit de Nederlandse bevolking van 18-80 jaar. De steekproef is getrokken uit het consumentenpanel van Motivaction, StemPunt. In totaal is de vragenlijst door 1.027 respondenten volledig ingevuld.
- Door middel van propensity sampling en weging is een hoge mate van representativiteit gerealiseerd voor sociodemografische kenmerken (leeftijd, geslacht, opleiding, inkomen, aantal personen in het huishouden, werksituatie en regio) en sociaal-culturele oriëntaties (waarden en drijfveren op basis van ons Mentality-model, waarin we 8 profielen - sociale milieus - onderscheiden).
- Verdere onderzoekstechnische informatie is te vinden in de [bijlage onderzoekstechnische informatie](#).

Leeswijzer (1/2)

Dit rapport start met een samenvatting van de onderzoeksresultaten*. Vervolgens worden de resultaten uitgebreider besproken in het hoofdstuk 'Resultaten'. De detailinformatie die hier de basis voor vormt, is vervolgens te vinden in de (grafieken in de) bijlage.

Doorklik-format: snel naar achterliggende informatie klikken

Voor de lezer die snel meer verdieping wil binnen een thema, is gebruik gemaakt van het doorklik-format. Vanuit de bespreking van de resultaten kan de lezer door middel van het symbool (👉) direct doorklikken naar de onderliggende grafieken in de bijlage. Wanneer de lezer weer terug wil naar de bespreking van de resultaten kan dit steeds door middel van een klik bij het symbool (👈) linksboven aan de pagina.

Significante verschillen tussen jaargangen

De rode lijn in dit rapport wordt gevormd door de ontwikkelingen die zich de afgelopen 2 jaar hebben voorgedaan in het financiële gedrag. De relevante significante verschillen tussen de meting van 2014 en 2015 en eventuele trends sinds 2013 worden besproken**. In de grafieken in de bijlage zijn alle verschillen tussen 2013, 2014 en 2015 met een rood (lager dan voorgaand jaar) of groen (hoger dan voorgaand jaar) kader aangegeven.

* De onderzoeksresultaten die in dit rapport worden besproken, zijn gebaseerd op een zelfrapportage vragenlijst. Er heeft geen gedragsmeting plaatsgevonden.

** Wanneer de resultaten gemeten zijn door middel van een vraag met een antwoordschaal (vb: van zeer goed naar zeer slecht) is getoetst of het gemiddelde op deze schaal afwijkt. Deze manier van toetsen geeft een zo compleet mogelijk beeld omdat alle antwoorden, zowel aan de negatieve als aan de positieve kant van de schaal, in de toets worden meegenomen. In de grafieken in de bijlage zijn ook alle significante verschillen tussen de afzonderlijke antwoordcategorieën te zien.

Leeswijzer (2/2)

Significante verschillen tussen subgroepen 2015: puntsgewijze weergave in grafieken in de bijlage

In de bijlagen staat naast de grafieken (of op de volgende pagina) puntsgewijs weergegeven wanneer subgroepen in de meting van 2015 significant verschillen van de rest van Nederland. De subgroepen die in de analyse zijn meegenomen zijn:

- Geslacht: m, v
- Leeftijd: 18-34, 35-64, 65-80
- Inkomen: laag, midden, hoog
- Opleiding: laag, midden, hoog
- Werksituatie: niet werkzaam, loondienst, ZZP-er, ZMP-er

We bespreken significante verschillen indien een subgroep minimaal 5 procentpunten afwijkt van de rest van Nederland. Voor ZZP-ers bespreken we *alle* significante verschillen, ook wanneer deze minder dan 5 procentpunten zijn.

De afwijkende resultaten van de subgroepen worden per antwoordoptie(s) in bullets bij de grafiek besproken. De afwijkende resultaten van ZZP-ers en ZMP-ers staan per vraag steeds met aparte bullets weergegeven.

Evenveel tevredenheid over de eigen financiële situatie als voorgaande twee jaar

Nederlanders zijn even tevreden over de financiële situatie van hun eigen huishouden als in 2014 en 2013. De helft vindt deze (zeer) goed en een tiende (zeer) slecht. Nederlanders geven dit jaar vaker aan dat ze (zeer) gemakkelijk kunnen rondkomen.

Net als voorgaande jaren geven Nederlanders vaker aan dat zij de afgelopen 12 maanden een verslechtering dan een verbetering hebben doorgemaakt. Toch blijft men positief, want voor de toekomst verwachten Nederlanders wel vaker een verbetering dan een verslechtering. Vooral onder de mensen die hebben aangegeven dat zij er de afgelopen 12 maanden op vooruit zijn gegaan, is men over het financiële toekomstbeeld positief gestemd.

Wanneer men het afgelopen jaar een verslechtering heeft meegemaakt of dit het komende jaar verwacht, wijt men dit meestal aan de hogere belastingen/minder toeslagen en toenemende zorgkosten. Met name onder ouderen zien we deze oorzaken terugkomen.

Trend zichtbaar in het strakker managen van geld

In de periode 2013-2015 lijken Nederlanders hun geld steeds iets strakker te zijn gaan managen. Men blijft de eigen uitgaven naar eigen zeggen redelijk tot heel goed in de gaten houden en is zelfs iets nauwlettender dan de afgelopen twee jaar. Dit komt op een aantal vlakken terug: men staat sinds 2013 steeds minder rood en koopt minder producten op afbetaling. Sinds 2014 heeft men vaker een maximum bedrag vastgesteld voor bepaalde uitgaven. Ook wanneer Nederlanders meer uitgaven hebben dan inkomsten, kiezen zij er sinds 2013 steeds vaker voor om te bezuinigen en minder vaak om rood de staan.

Dit jaar letten Nederlanders beter op passendheid financiële producten en zijn vaker bereid tot overstap

Dit jaar lijken Nederlanders wat bewuster bezig met het kiezen van financiële producten. Vaker dan in 2013 controleren mensen hun eigen financiële producten regelmatig en vaker dan het afgelopen jaar is men bereid om over te stappen als een andere aanbieder een beter aanbod heeft. Net als voorgaande jaren zegt de helft van de bevolking *altijd* kritisch te kijken naar de informatie die zij krijgen van banken en verzekeraars (50%).

Ruim een derde heeft een buffer van minimaal €3.500,- en kijkt tot ongeveer 10 jaar vooruit

Het gedrag ten aanzien van financieel plannen blijft redelijk stabiel. Net als voorgaande jaren blijft een grote meerderheid van de bevolking sparen (87%), meestal door maandelijks een bedrag op de spaarrekening over te maken. Ruim een derde beschikt over een buffer voor de korte termijn van minimaal € 3.500,-. Een kwart heeft een kleinere buffer en een derde heeft geen geld opzij gezet voor onvoorziene uitgaven op de korte termijn. Bij het nemen van financiële beslissingen, kijken de meeste 18 t/m 65 jarigen meestal, net als voorgaande jaren, tot ongeveer 10 jaar vooruit (58%). Hoogopgeleiden, mensen met een boven modaal inkomen en 35 t/m 66 jarigen kijken vaker meer dan 10 jaar vooruit.

Beneden modale inkomens, laagopgeleiden en niet-werkenden leven financieel vaker in het nu

Hoogopgeleiden, mensen met een bovenmodaal inkomen en mensen in loondienst zijn vaker tevreden over hun financiële situatie. Hoogopgeleiden en mensen met bovenmodale inkomens kijken vaker meer dan 10 jaar vooruit, hebben vaker een grote buffer (meer dan 5.000,-) achter de hand en zijn voorbereid op life-events als pensionering of een daling in de inkomsten. Ook kijken zij kritischer naar de informatie over financiële producten en zijn sneller geneigd tot een overstap.

Laagopgeleiden, mensen met een beneden modaal inkomen en niet-werkenden zijn minder positief over hun huidige financiële situatie en de ontwikkeling hiervan in de komende 12 maanden. Zij leven financieel gezien vaker in het nu en zijn minder bezig met de toekomst. Zij houden hun financiën nu bijvoorbeeld nauwlettender in de gaten maar sparen minder.

Beoordeling eigen financiële situatie blijft gelijk aan voorgaande jaren

Nederlanders zijn even positief over de financiële situatie van hun eigen huishouden als in 2014 en 2013 (👉). Hier is het afgelopen jaar nauwelijks iets in veranderd. De helft (51%) bestempelt hun financiële situatie als goed of zeer goed en een tiende (9%) als slecht of zeer slecht. Nederlanders geven dit jaar wat vaker aan dat zij *zeer* gemakkelijk rond kunnen komen (19%) dan de voorgaande jaren (2014: 15%, 2013: 14% (👉)).

Circa de helft (46%) van de Nederlanders kan langer dan zes maanden in hun levensonderhoud blijven voorzien als zij hun voornaamste inkomstenbron verliezen. Dit percentage is gelijk aan 2014 (toen dit is gestegen ten opzichte van 2013 (👉)).

Eigen financiële situatie is de laatste 12 maanden voor drie tiende verslechterd en voor een kwart verbeterd

Drie op de tien (30%) Nederlanders hebben het gevoel dat de financiële situatie van hun huishouden de afgelopen 12 maanden verslechterd is en een kwart (26%) ziet een verbetering. In 2014 zagen we hierin een positieve ontwikkeling. Deze ontwikkeling heeft dit jaar niet verder doorgezet, maar is ongeveer op het niveau van 2014 gebleven (👉).

Nederlanders verwachten vaker verbetering dan verslechtering van hun financiële situatie

In 2014 heeft een verschuiving plaatsgevonden: Nederlanders hebben toen meer vertrouwen gekregen in hun eigen financiële toekomst. Het afgelopen jaar heeft men dit gevoel vastgehouden. Ruim een kwart (27%) verwacht dat de financiële situatie van hun huishouden in de toekomst verbetert tegenover 18% die een verslechtering verwacht (👉). De groep die verslechtering verwacht is groter onder 65 tot 80 jarigen (34%), mensen met een beneden modaal inkomen (26%) laagopgeleiden (24%), en niet-werkenden (23%).

Ervaringen afgelopen jaar hangen samen met toekomstverwachtingen

De ervaringen van het afgelopen jaar hangen (net als vorig jaar) sterk samen met de toekomstverwachting. Nederlanders die hun financiën het afgelopen jaar zagen verslechteren, zijn relatief negatief over de toekomst. Van hen verwacht 34% komend jaar een verslechtering en 26% een verbetering. Nederlanders die hun situatie het afgelopen jaar zagen verbeteren zijn veel positiever. Van hen verwacht de helft (49%) een verbetering en slechts 7% een verslechtering.

Hogere belastingen/lagere toeslagen en zorgkosten worden als oorzaak van verslechtering financiële situatie gezien

Nederlanders die aangeven dat hun financiën de *afgelopen* 12 maanden zijn verslechterd (30%), wijten dit vooral aan hogere belastingen/lagere toeslagen (38%) en aan de zorgkosten (35%). Hiernaast noemt men ook relatief vaak het wegvallen van (een deel van) de uitkering (16%) en verliezen van werk (14%) (👉).

Mensen die verwachten dat hun huishoudfinanciën de *komende* 12 maanden zullen verslechteren (18%), wijzen naar dezelfde oorzaken: hogere belastingen/lagere toeslagen (38%), zorgkosten (38%), het wegvallen van (een deel van) de uitkering (19%) en het verliezen van werk (11%) (👉).

Zorgkosten en hogere belastingen/lagere toeslagen vooral als oorzaak verslechtering gezien door ouderen

65plussers zien de zorgkosten, net als in 2014, vaker als oorzaak van de ervaren *of* verwachte verslechtering van hun financiële situatie (40% versus 28% gemiddeld). Daarentegen noemen hoogopgeleiden en mensen met een bovenmodaal inkomen dit minder vaak als oorzaak (beiden 19%).

Het zijn eveneens 65plussers die hogere belastingen /lagere toeslagen vaker als oorzaak van de verslechtering van hun financiële situatie zien (43% versus 30% gemiddeld). Ook middelbaar opgeleiden noemen dit iets vaker (36%).

Nederlanders blijven uitgaven redelijk tot heel goed in de gaten houden

De mate waarin Nederlanders hun uitgaven in de gaten houden, blijft ongeveer gelijk aan de periode 2013-2014 (👉). De helft (51%) geeft aan dat zij *heel goed* opletten. 41% let *redelijk* goed op en 8% een *beetje*. Vrijwel niemand houdt de uitgaven *helemaal niet* in de gaten (1%).

Bijhouden overzicht inkomsten en uitgaven vooral via internetbankieren

Overzicht houden tussen hun inkomsten en uitgaven doen Nederlanders vooral via internetbankieren (71%). Een derde (34%) gebruikt een mobiele app van de bank en 21% via een eigen gemaakt document. 4% gebruikt een digitaal huishoudboekje en 3% een boekhoudprogramma (👉).

Men houdt financiën wat vaker *nauwlettend* in de gaten

In de periode 2013-2015 geven steeds iets meer Nederlanders aan dat zij hun rekeningen *altijd* op tijd betalen (van 68% in 2013 naar 73% in 2015) en hun financiën *altijd* nauwlettend in de gaten houden (van 47% naar 51%). Even vaak als voorgaande jaren denken zij eerst zorgvuldig na of zij zich iets kunnen veroorloven als zij iets kopen (73% vaak of altijd) (👉).

Licht dalende trend in het kopen op afbetaling en creditcard bezit

In de periode 2013-2015 geven steeds iets *minder* Nederlanders aan dat zij weleens iets op afbetaling kopen (van 23% naar 17%) (👉). Het aandeel mensen met een creditcard is ten opzichte van 2013 ook iets afgenomen (van 57% naar 52%) (👉).

Daling in het roodstaan op de betaalrekening zet verder door

De daling in het aantal Nederlanders dat weleens roodstaat op de betaalrekening zet dit jaar verder door. Dit jaar stond 63% naar eigen zeggen geen enkele keer rood. In 2014 was dit 58% en in 2013 was dit 52% (👉).

Aantal mensen dat betalingsherinneringen heeft ontvangen, blijft gelijk aan 2014

30% van de Nederlanders ontving het afgelopen jaar een betalingsherinnering. In 2014 was het aantal mensen dat het afgelopen jaar een betalingsherinnering had gekregen wat gedaald ten opzichte van 2013. Dit jaar zet deze daling niet verder door maar blijft wel lager dan 2013 (37%) (👉).

Trend 2013-2015: betalingsbalans houden door meer te bezuinigen en minder vaak door rood te staan

Als Nederlanders in een situatie komen dat zij meer uitgaven dan inkomsten hebben, lossen zij dit – net als voorgaande jaren - meestal op door geld op te nemen van hun spaarrekening (55%) of door te bezuinigen (50%). In de periode 2013-2015 zien we dat men er steeds minder vaak voor kiest om rood te staan op de betaalrekening (van 27% naar 20%) en steeds vaker kiest om te bezuinigen (van 43% naar 50%) (👉).

Steeds vaker vastgesteld bedrag beschikbaar voor bepaalde uitgaven

Steeds vaker hebben Nederlanders een maximaal bedrag vastgesteld dat zij willen uitgeven aan bepaalde kostenposten (55% vs. 2014 en 2013: 50%). Een derde (33%) weet wat zij maximaal willen uitgeven aan de vaste boodschappen (2014: 28%, 2013: 26%) en aan vakanties (31% vs. 2014: 27%, 2013: 25%) (👉).

Grote meerderheid spaart, meestal elke maand

Een grote meerderheid van de Nederlanders spaart (87%). Nederlanders sparen meestal elke maand (59%) en minder vaak incidenteel (28%). Bij het sparen hebben zij meestal geen specifiek doel voor ogen (69%). Spaarders zetten vorig jaar vaker dan in 2013 geld opzij zonder specifiek doel, maar dit is nu weer gelijk aan 2013 (👉).

Ruim een derde heeft buffer voor de korte termijn van minimaal € 3.500,-

Ruim een derde (36%) van de Nederlanders heeft geen geld gereserveerd voor onvoorziene uitgaven op de korte termijn, zoals het stukgaan van een wasmachine, koelkast of auto. Een kwart (24%) heeft hiervoor minder dan € 3.500,- opzij gelegd en 37% heeft een buffer van minimaal € 3.500,-. Het percentage dat zegt geen buffer te hebben, is dit jaar iets toegenomen ten opzichte van 2014 (31%) en stabiel gebleven ten opzichte van 2013 (35%) (👉).

Nederlanders kijken bij het nemen van financiële beslissingen meestal tot 10 jaar vooruit

Nederlanders t/m 66 jaar houden bij het nemen van financiële beslissingen meestal rekening met de toekomst (80%). Vaak zegt men tot ongeveer 10 jaar vooruit te kijken (58% van alle Nederlanders). Het komt dit jaar weer wat vaker voor dat men rekening houdt met een langere termijn (22%) dan in 2014 (18% *toen dit wat was gedaald ten opzichte van 2013*, 24%) (👉).

Aandeel Nederlanders voorbereid op pensioen, dalende inkomsten en scheiding weer op het niveau van 2013

Het aandeel Nederlanders dat financieel is voorbereid op hun pensionering* (63%) is ongeveer gelijk aan voorgaande jaren (👉). Zij sparen vooral via een spaarrekening (46%), fiscaal aantrekkelijk sparen (43%), via het afbetalen van de hypotheek (38%) of vermogensopbouw via de eigen woning (32%) (👉).

Het aandeel dat is voorbereid op dalende inkomsten uit arbeid* is na een daling in 2014 (47%) weer wat gestegen (54%). Ditzelfde geldt ook voor het aandeel mensen dat is voorbereid op een scheiding* (19% in 2014 naar 25% in 2015) (👉). Nederlanders die weleens werkloos zijn geraakt, zijn vaker voorbereid op minder inkomsten uit arbeid dan Nederlanders die dit nooit hebben meegemaakt (46% versus 35%).

*Nederlanders voor wie het betreffende life event niet van toepassing is/kan zijn, zijn buiten beschouwing gelaten.

Achtergrondinformatie 'life events': De frequenties waarin Nederlanders 'life events' hebben meegemaakt is hier te vinden (👉).

Helft kijkt altijd kritisch naar info van banken/verzekeraars

De helft (50%) van de bevolking geeft aan dat zij altijd kritisch kijken naar de informatie over hun financiën van banken en verzekeraars (zij geven aan dat deze uitspraak *helemaal* bij hen past). Een derde (34%) geeft aan dat deze uitspraak *een beetje* bij hen past. Minder dan in 2014 geeft men aan dat dit *niet* bij hen past (8% vs. 11%) en dit is hiermee weer terug op het niveau van 2013 (👉).

Nederlanders controleren passendheid van eigen financiële producten regelmatig

Ruim vier op de tien Nederlanders geven aan dat zij regelmatig controleren of hun financiële producten nog bij hun situatie passen (43%: uitspraak past *helemaal* bij mij). Dit is een stijging ten opzichte van 2013 (36%) (👉).

Vaker bereid tot overstap als andere aanbieder van financieel product een beter aanbod heeft

Een kwart van de Nederlanders zou overstappen als een andere aanbieder van een financieel product een beter aanbod heeft (26%: uitspraak past *helemaal* bij mij). Dit is hoger dan in 2014 (18%). Een derde (32%) geeft aan dat zij dit *niet* zouden doen (lager dan in 2014: 37%) (👉).

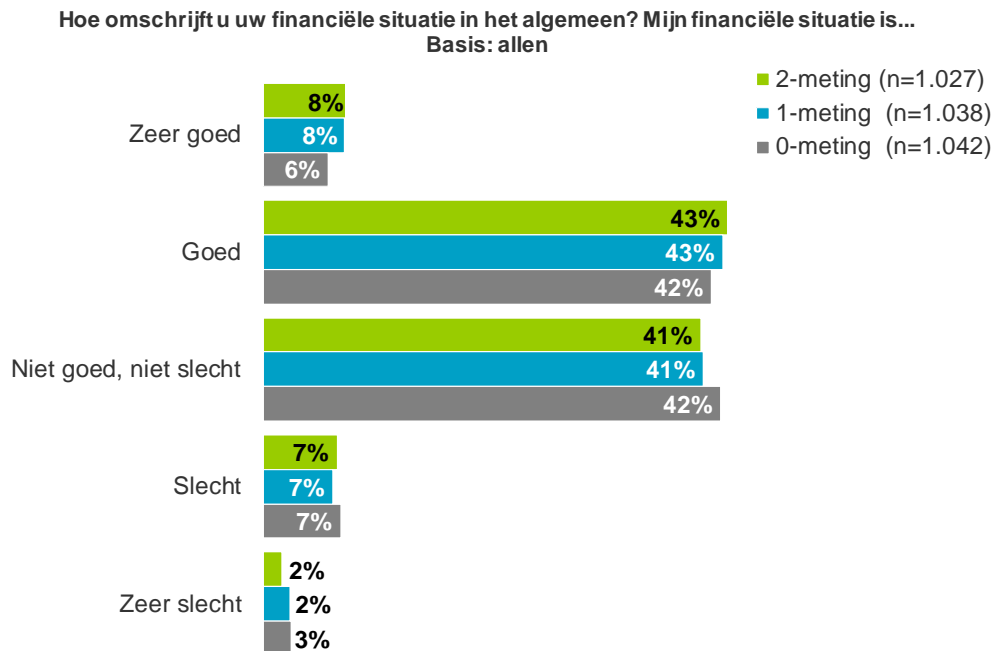
Oriëntatie op financiële producten gelijk aan voorgaande jaren

Bij de aanschaf van eenvoudige en complexe financiële producten lijken Nederlanders zich ongeveer op dezelfde manier te oriënteren als de twee voorgaande jaren. De vergelijking tussen verschillende aanbieders speelt daarbij een belangrijke rol.

- Koopt men een eenvoudig financieel product dan vergelijkt men vooral tussen aanbieders (51% past helemaal bij mij) en let men op de tarieven (38%). In mindere mate gaat men op zoek naar advies van mensen uit de omgeving (22%) of een financieel adviseur (16%) (👉).
- Koopt men een complex financieel product dan speelt vergelijking ook een belangrijke rol (55% past helemaal bij mij), maar spreekt men ook regelmatig een financieel adviseur (45%). Vaker dan in 2014 geeft men aan producten te vergelijken en dit is hiermee weer op het niveau van 2013 (👉).

█ Toegenomen t.o.v. het jaar ervoor
█ Afgenomen t.o.v. het jaar ervoor

Verschillen tussen subgroepen 2015

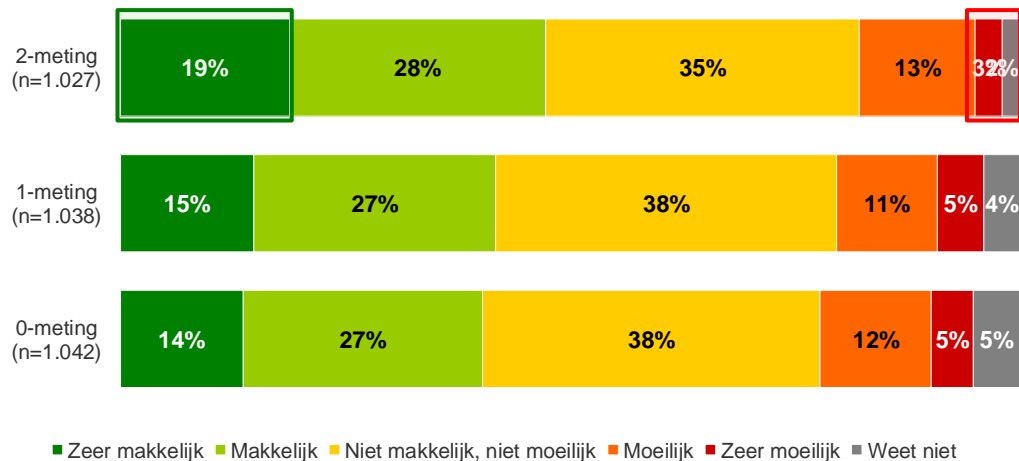
- Het percentage dat hun financiële situatie als (*zeer*) *goed* omschrijft, is hoger dan gemiddeld (51%) onder mannen (58%), hoogopgeleiden (66%), mensen met een boven modaal inkomen (71%) en mensen in loondienst (59%) en *lager* onder vrouwen (44%), laagopgeleiden (37%), mensen met een beneden modaal inkomen (23%) en niet-werkenden (41%).
- Mensen met een beneden modaal inkomen omschrijven hun financiële situatie vaker als (*zeer*) *slecht* (21% vs. 9% gemiddeld) en mensen met een boven modaal inkomen minder vaak (4%).
- De gemiddelde tevredenheid van ZMP-ers met hun financiële situatie verschilt niet van gemiddeld Nederland. Wel is er een relatief grote groep ZMP-ers die hun financiële situatie als *zeer goed* beschrijft (15% vs. 8% gemiddeld).

[Terug naar resultaten](#)

- Toegenomen t.o.v. het jaar ervoor
- Afgenomen t.o.v. het jaar ervoor

Hoe makkelijk of moeilijk is het voor u om in een gemiddelde maand rond te komen en al uw rekeningen te betalen? Basis: allen

Verschillen tussen subgroepen 2015

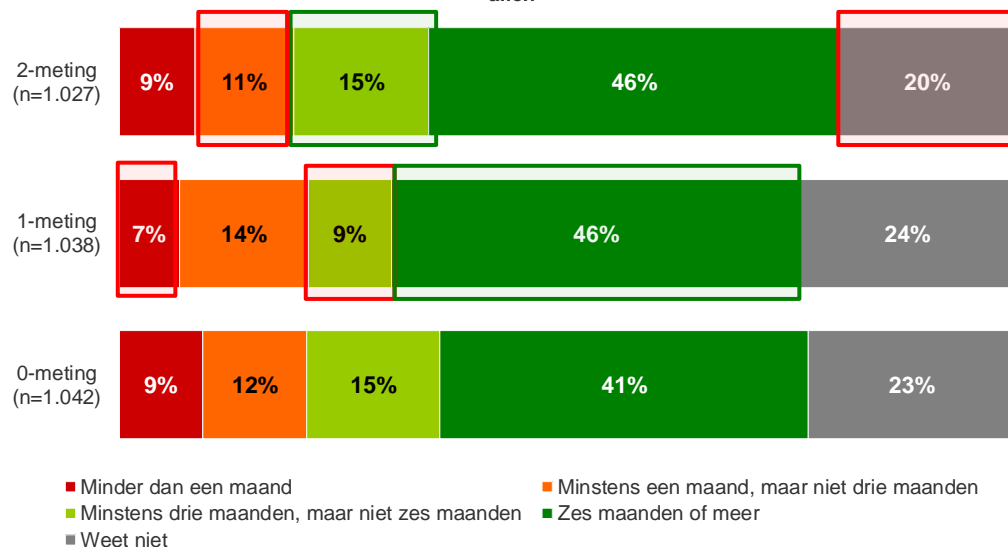
- Het aandeel dat aangeeft (*zeer*) makkelijk rond te kunnen komen, is hoger dan gemiddeld (47%) onder mannen (55%), 18 t/m 34 jarigen (52%), hoogopgeleiden (62%), boven modale inkomens (63%), mensen in loondienst (57%) en *lager* onder vrouwen (40%), laagopgeleiden (33%), beneden modale inkomens (25%) en niet-werkenden (37%).
- Het aandeel dat (*zeer*) moeilijk rond kan komen is hoger onder mensen met een beneden modaal inkomen (31%) en lager dan gemiddeld (16%) onder hoogopgeleiden (4%), boven modale inkomens (9%).
- ZMP-ers geven vaker aan dat zij (*zeer*) makkelijk rond kunnen komen (57% vs. 47% gemiddeld).

[Terug naar resultaten](#)

- Toegenomen t.o.v. het jaar ervoor
- Afgenomen t.o.v. het jaar ervoor

Stel dat u uw voornaamste inkomstenbron verliest, hoe lang kunt u dan in uw levensonderhoud blijven voorzien, zonder geld te lenen of te verhuizen? Basis: allen

Verschillen tussen subgroepen 2015

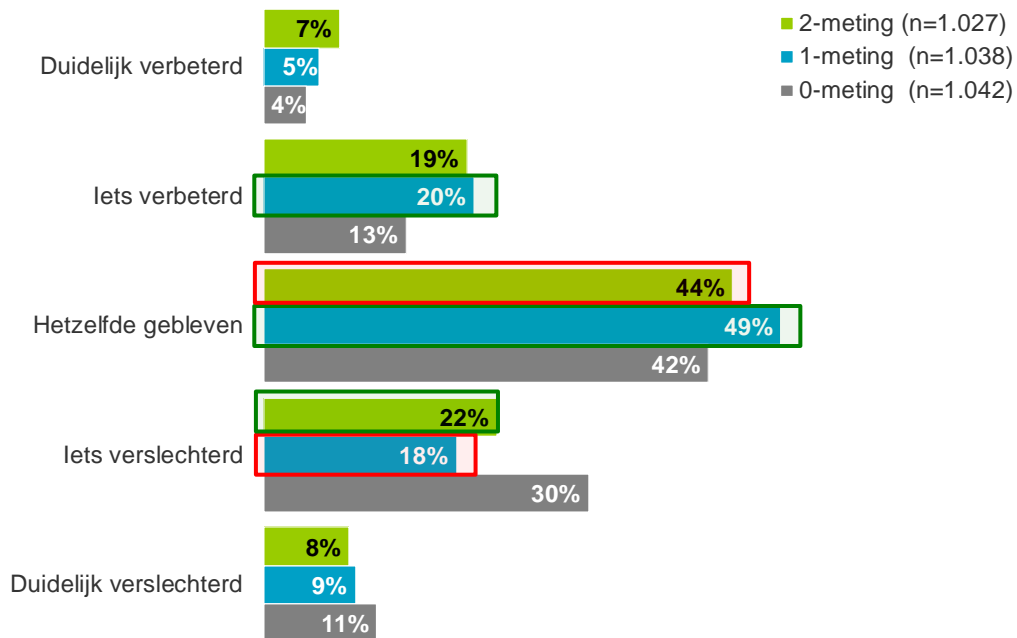
- Mensen met een beneden modaal inkomen geven vaker aan dat zij *minder dan een maand* in levensonderhoud kunnen voorzien wanneer hun voornaamste inkomstenbron wegvalt (19% vs. 9% gemiddeld). Hoogopgeleiden (3%) geven dit minder vaak aan.
- Het aandeel dat aangeeft *zes of meer maanden* te kunnen overbruggen, is hoger dan gemiddeld (46%) onder hoogopgeleiden (61%), mensen met een boven modaal inkomen (60%) en mensen in loondienst en *lager* onder mensen met een beneden modaal inkomen (29%).
- ZZZP-ers geven vaker aan zes maanden of meer te kunnen financieren (57%)
- Ook ZZP-ers geven dit vaker aan (66%). Zij geven bovendien minder vaak aan minder dan een maand rond te kunnen komen (2%).

[Terug naar resultaten](#)

- Toegenomen t.o.v. het jaar ervoor
- Afgenomen t.o.v. het jaar ervoor

De financiële situatie van mijn huishouden is in de laatste 12 maanden... Basis: allen

Verschillen tussen subgroepen 2015

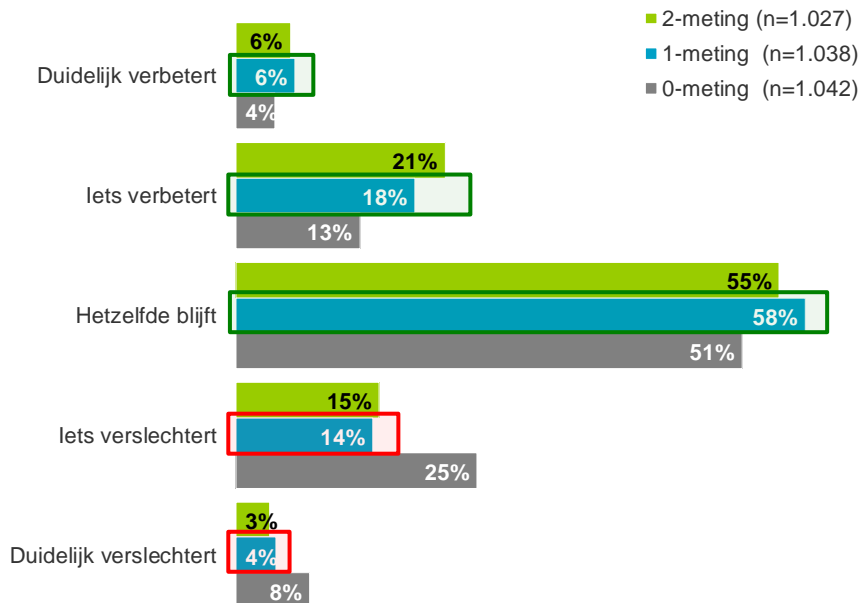
- De financiële situatie is vaker dan gemiddeld (26%) *verbeterd* onder 18 t/m 34 jarigen (39%), hoogopgeleiden (34%), mensen met een boven modaal inkomen (36%) en mensen in loondienst (36%) en minder vaak onder 35 t/m 64 jarigen (22%) en 65 t/m 80 jarigen (18%), laagopgeleiden (16%), mensen met een beneden modaal inkomen (20%) en niet-werkenden (13%).
- De financiële situatie is vaker *hetzelfde* gebleven bij laagopgeleiden (53% vs. 44% gemiddeld).
- De financiële situatie is vaker dan gemiddeld (30%) *verslechterd*, onder 65 t/m 80 jarigen (43%), mensen met een beneden modaal inkomen (38%) en niet-werkenden (41%) en minder vaak onder 18 t/m 34 jarigen (22%), boven modale inkomens (23%) en mensen in loondienst (20%).
- ZMP-ers geven vaker aan dat hun situatie is verbeterd (33% vs. 26% gemiddeld).

[Terug naar resultaten](#)

- Toegenomen t.o.v. het jaar ervoor
- Afgenomen t.o.v. het jaar ervoor

Ik verwacht dat de financiële situatie van mijn huishouden in de komende 12 maanden... Basis: allen

Verschillen tussen subgroepen 2015

- Het percentage dat verwacht dat hun financiële situatie *verbetert*, is hoger onder 18 t/m 34 jarigen (40% vs. 27% gemiddeld) en lager onder 65 t/m 80 jarigen (10%), laagopgeleiden (18%) en niet-werkenden (18%).
- Het percentage dat verwacht dat hun financiële situatie *hetzelfde blijft*, is lager dan gemiddeld (55%) onder 18 t/m 34 jarigen (47%) en mensen met een beneden modaal inkomen (49%).
- Het percentage dat verwacht dat hun financiële situatie *verslechtert*, is hoger dan gemiddeld (18%) onder 65 t/m 80 jarigen (34%), laagopgeleiden (24%), mensen met een beneden modaal inkomen (26%) en niet-werkenden (23%) en lager onder 18 t/m 34 jarigen (13%).
- ZP-ers verwachten minder vaak verslechtering (13%) en vaker verbetering (36%).
- ZMP-ers verwachten ook minder vaak verslechtering (4%) en vaker verbetering (44%).

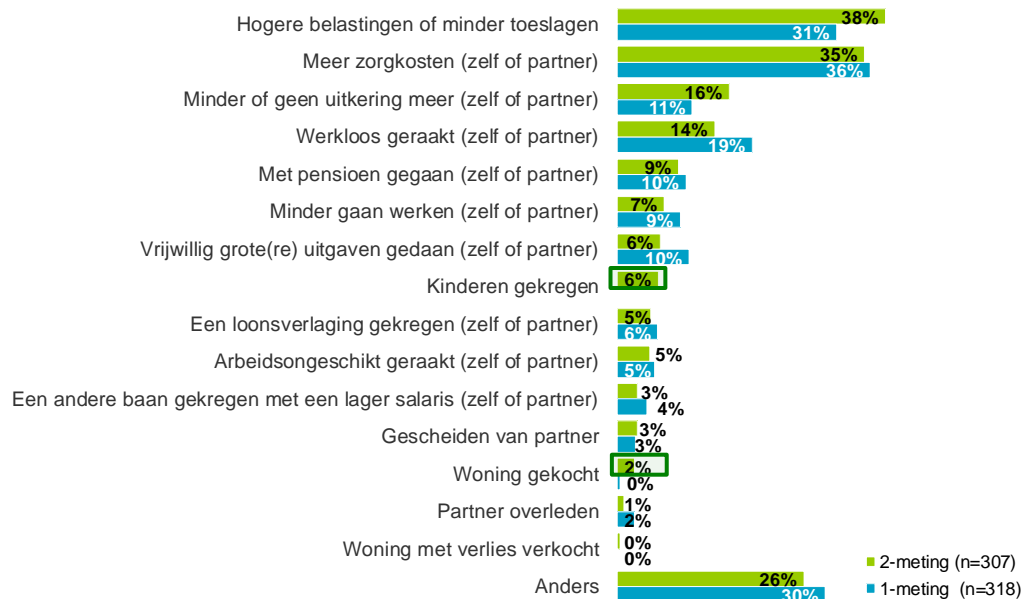
[Terug naar resultaten](#)

- Toegenomen t.o.v. het jaar ervoor
- Afgenomen t.o.v. het jaar ervoor

Waarom is de financiële situatie van uw huishouden in de afgelopen 12 maanden verslechterd? Basis: Financiële situatie is verslechterd

Verschillen tussen subgroepen 2015

- Mannen geven vaker aan dat hun financiële situatie verslechterd is door hogere belastingen/minder toeslagen (44% vs. 28% gemiddeld). Vrouwen noemen dit minder (33%).
- 35 t/m 64 jarigen noemen als oorzaak vaker het werkloos raken (22% vs. 14% gemiddeld).
- ZP-ers verklaren hun verslechterde financiële situatie vaker doordat zij of hun partner minder zijn gaan werken (28% vs. 7% gemiddeld) of doordat zij of hun partner een andere baan hebben gekregen met een lager salaris (11% vs. 3% gemiddeld) – dit kan ook gaan over de overstap naar het ZP-schap.

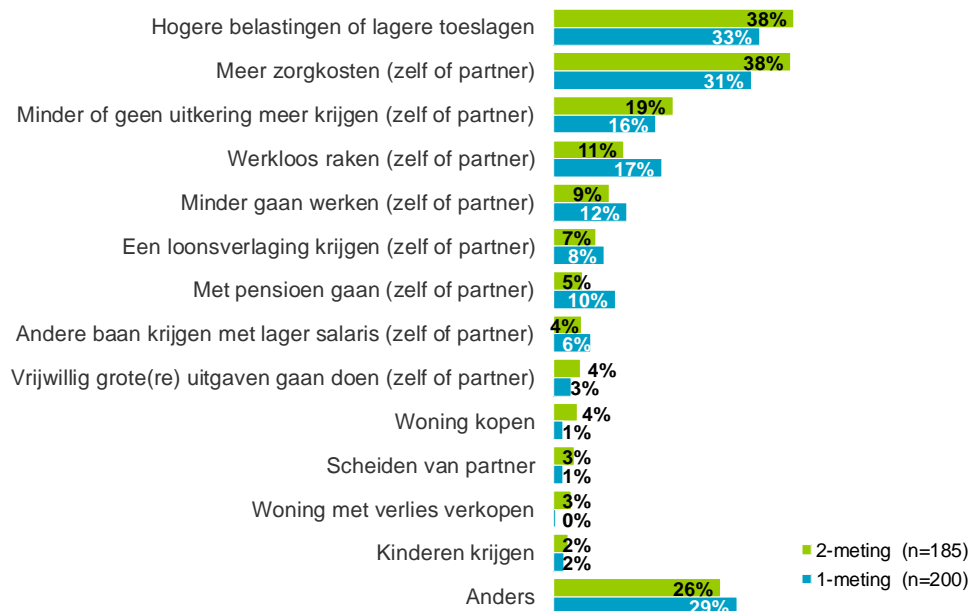
Het aantal respondenten in de subgroepen 18 t/m 34 jarigen, 65 t/m 80 jarigen, diverse opleidingsgroepen en inkomensklassen en werkenden in loondienst en ZP-ers is bij deze vraag te laag om uitspraken over de subgroepen te kunnen doen.

[Terug naar resultaten](#)

- Toegenomen t.o.v. het jaar ervoor
- Afgenomen t.o.v. het jaar ervoor

Waarom verwacht u dat de financiële situatie van uw huishouden in de komende 12 maanden verslechtert? Basis: verwacht dat financiële situatie verslechtert

Verschillen tussen subgroepen 2015

- Vrouwen verwachten vaker dat hun financiële situatie zal verslechteren door meer zorgkosten (45% vs. 38% gemiddeld).
- Niet-werkenden wijzen vaker naar hogere belastingen of lagere toeslagen (56% vs. 38% gemiddeld), meer zorgkosten (53% vs. 38%) en het wegvallen van een (deel van de) uitkering (29% vs. 19% gemiddeld).

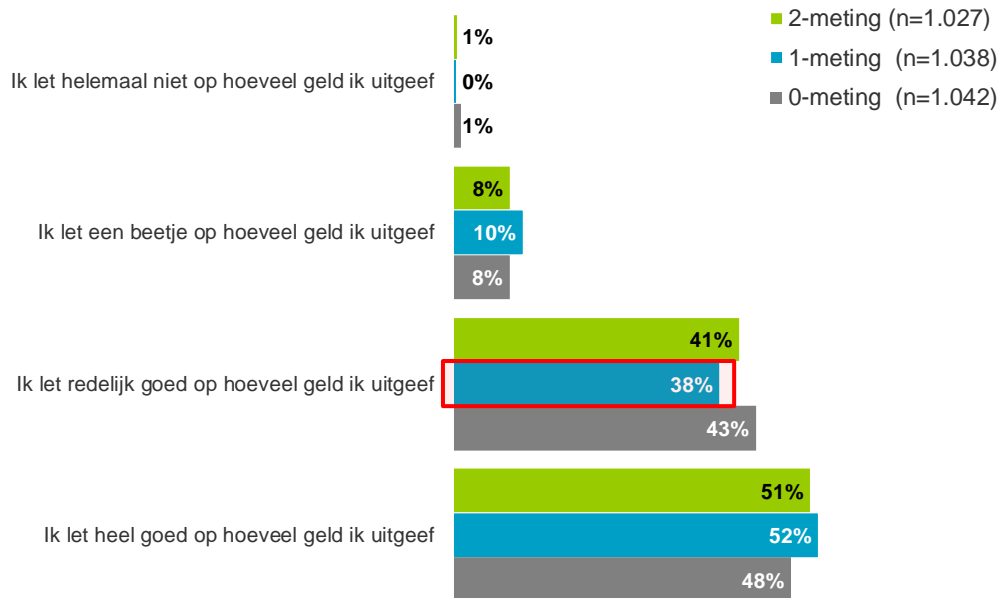
Het aantal respondenten in de subgroepen voor leeftijd, opleiding, inkomen, loondienst, ZZP en ZMP is bij deze vraag te laag om uitspraken over de subgroepen te kunnen doen.

[Terug naar resultaten](#)

- █ Toegenomen t.o.v. het jaar ervoor
- █ Afgenomen t.o.v. het jaar ervoor

Welke van onderstaande uitspraken beschrijft het best in welke mate u uw uitgaven in de gaten houdt? Basis: allen

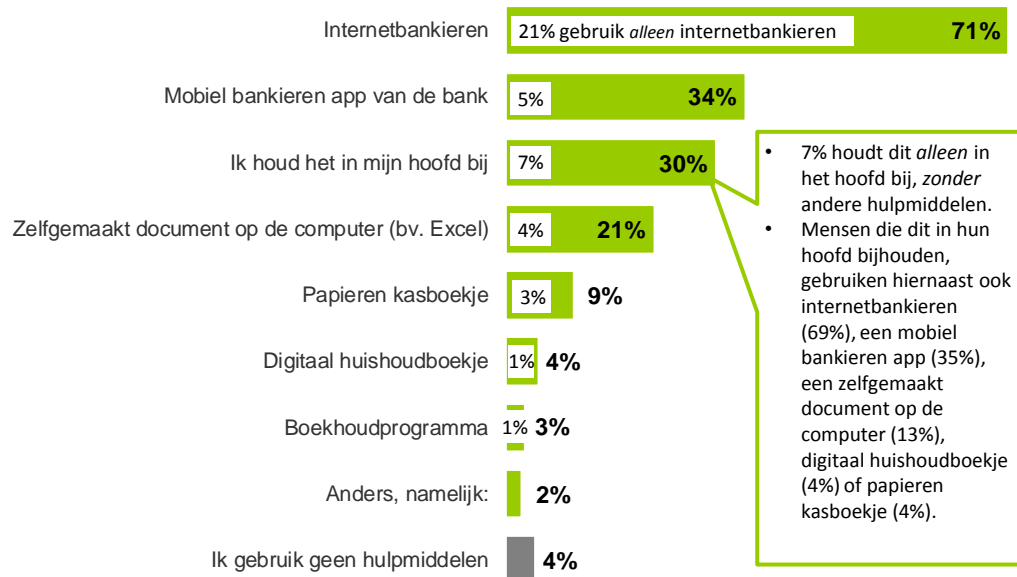
Verschillen tussen subgroepen 2015

- 65 t/m 80 jarigen letten vaker *heel* goed op hoeveel geld zij uitgeven (58% vs. 51% gemiddeld) net als vrouwen (58%), mensen met een beneden modaal inkomen (59%) en niet-werkenden (57%). 18 t/m 34 jarigen (42%), mannen (43%) en mensen in loondienst (45%) letten *minder* vaak heel goed op.
- Hoogopgeleiden letten vaker *redelijk goed* op hoeveel geld zij uitgeven (47% vs. 41% gemiddeld), laagopgeleiden minder vaak (34%).
- ZMP-ers letten vaker *een beetje* op (15% vs. 8%) en minder vaak *redelijk goed* op (31% vs. 41%).

[Terug naar resultaten](#)

Welke hulpmiddelen gebruikt u bij het overzicht houden over uw inkomsten en uitgaven? (n=1.027)

Selectie van verschillen tussen subgroepen 2015

- Vrouwen gebruiken vaker een papieren kasboekje (15%).
- 18 t/m 34 jarigen gebruiken vaak een app (53%) of houden het in hun hoofd bij (37%).
- 65t/m 80 jarigen gebruiken minder vaak internetbankieren (63%), een app (10%) een zelfgemaakt document (13%) of houden het in hun hoofd bij (22%).
- Hoopopgeleiden gebruiken vaker internetbankieren (76%), een app (40%) en een zelfgemaakt document (29%).
- Mensen in loondienst gebruiken vaker een app (46%). Niet-werkenden gebruiken minder vaak een app (20%) of zelfgemaakt document (16%).
- ZMP-ers houden dit vaker in hun hoofd bij (42%) of via een boekhoudprogramma (13%). Zij gebruiken minder vaak een app (22%) of een zelfgemaakt document (13%).
- ZZP-ers hebben vaker een zelfgemaakt document (26%) of boekhoudprogramma (9%). Maar geven ook iets vaker aan geen hulpmiddelen te gebruiken (7%).

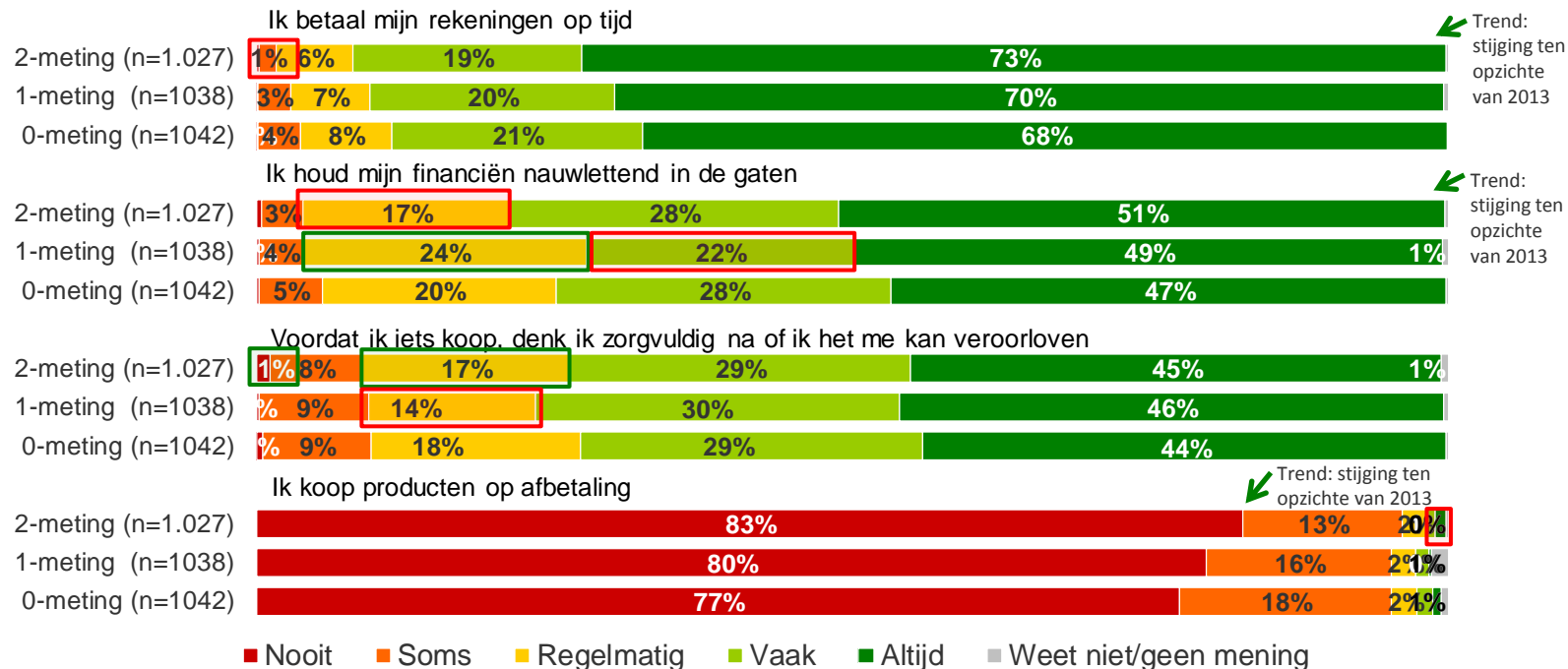
[Terug naar resultaten](#)

■ Toegenomen t.o.v. het jaar ervoor

■ Afgenomen t.o.v. het jaar ervoor

Kunt u aangeven in hoeverre onderstaande situaties op u van toepassing zijn? Basis: allen

Verschillen tussen subgroepen 2015 staan op de volgende pagina

[Terug naar resultaten](#)

Verschillen tussen subgroepen 2015

Rekeningen op tijd betalen

- Vrouwen geven vaker aan dat zij hun rekeningen *altijd* op tijd betalen (78%) dan mannen (67%).
- 65 t/m 80 jarigen en laagopgeleiden geven vaker aan dat zij hun rekeningen *altijd* op tijd betalen (respectievelijk 89% en 78% vs. 73% gemiddeld) en 18 t/m 34 jarigen (63%) minder vaak.
- Ook ZZP-ers (61%) en ZMP-ers (59%) betalen hun rekeningen minder vaak *altijd* op tijd.

Financiën nauwlettend in de gaten houden

- Het percentage dat hun financiën *altijd* nauwlettend in de gaten houdt (51% gemiddeld), is hoger onder 65 t/m 80 jarigen (65%), laagopgeleiden (57%), beneden modale inkomens (59%) en niet-werkenden (58%).
- ZZP-ers houden iets vaker *nooit* hun financiën nauwlettend in de gaten (2%) dan gemiddeld (0%).
- ZMP-ers houden vaker *soms* hun financiën nauwlettend in de gaten (8%) dan gemiddeld (3%).

Zorgvuldig nadenken voordat je iets koopt

- Het percentage dat *altijd* zorgvuldig nadenkt of zij zich iets kunnen veroorloven voordat ze iets kopen, is hoger dan gemiddeld (45%) onder 65 t/m 80 jarigen (54%), mensen met een beneden modaal inkomen (56%) en niet-werkenden (51%). Dit aandeel is lager onder mensen met een boven modaal inkomen (39%) en mensen in loondienst (40%).

Producten op afbetaling kopen

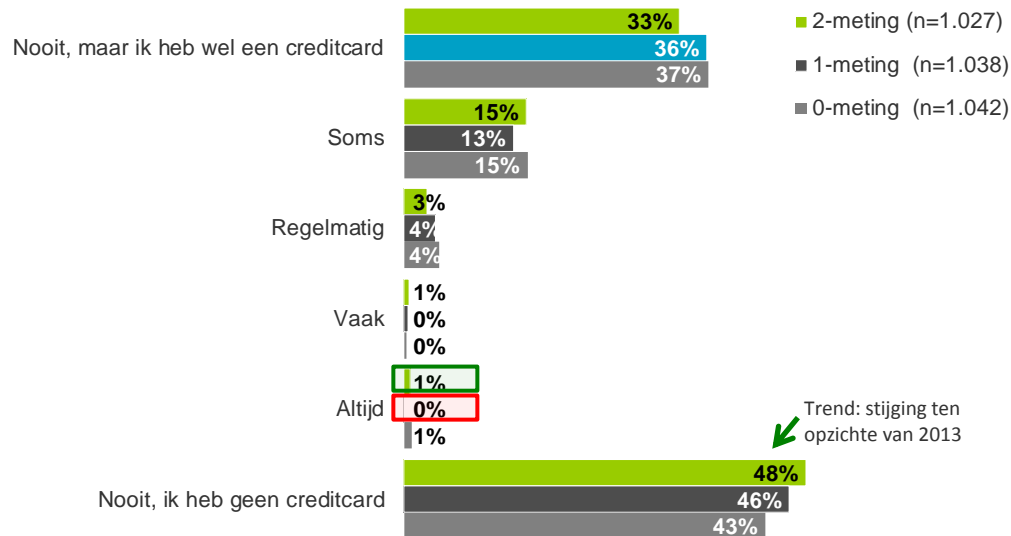
- ZZP-ers geven vaker aan *nooit* producten te kopen op afbetaling (87% vs. 83% gemiddeld) en ZMP-ers minder vaak (76%).

[Terug naar resultaten](#)

- Toegenomen t.o.v. het jaar ervoor
- Afgenomen t.o.v. het jaar ervoor

Met een creditcard is het mogelijk om uw uitgaven gespreid te betalen. U betaalt dan uw uitgaven in termijnen terug. Hoe vaak maakt u hier gebruik van? Basis: allen

Verschillen tussen subgroepen 2015

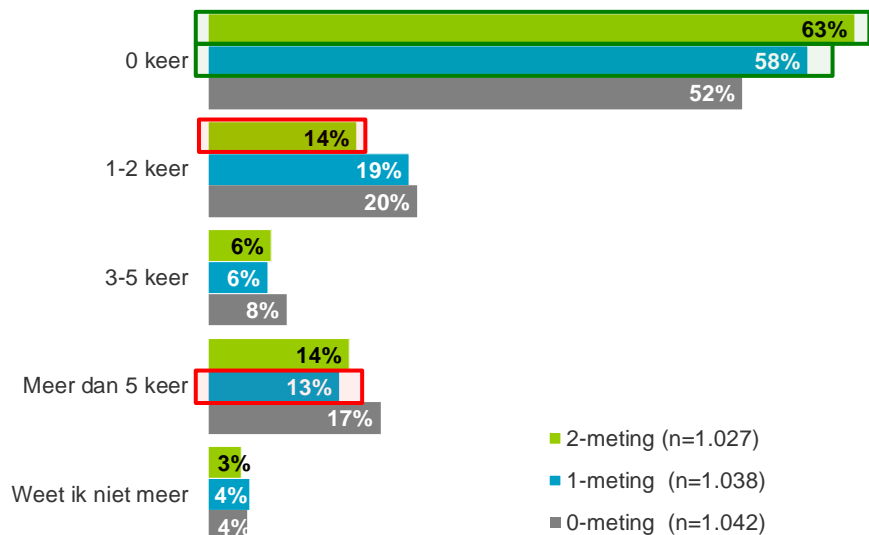
- Het percentage dat *beschikt over een creditcard*, is hoger dan gemiddeld (52%) onder mannen (61%), 35 t/m 64 jarigen (60%), hoogopgeleiden (79%) en mensen in loondienst (57%) en lager onder vrouwen (43%) 18 t/m 34 jarigen (33%), laagopgeleiden (33%) en niet-werkenden (44%).
- Het percentage dat nooit uitgaven in termijnen terugbetaalt maar wel een creditcard heeft, is hoger dan gemiddeld (33%) onder mannen (38%), 35 t/m 64 jarigen (38%), hoogopgeleiden (55%) en mensen met een boven modaal inkomen (39%) en lager onder 18 t/m 34 jarigen (21%) en mensen met een beneden modaal inkomen (23%).
- ZZP-ers en ZMP-ers beschikken vaker wel over een creditcard (respectievelijk 73% en 79%) maar betalen uitgaven desondanks vaker niet in termijnen terug (respectievelijk 52% en 56%).

[Terug naar resultaten](#)

- Toegenomen t.o.v. het jaar ervoor
- Afgenomen t.o.v. het jaar ervoor

Hoe vaak is het in de afgelopen 12 maanden voorgekomen dat u rood heeft gestaan op uw betaalrekening? Basis: allen

Verschillen tussen subgroepen 2015

- Het aandeel dat *geen enkele* keer rood heeft gestaan in de afgelopen 12 maanden, is hoger dan gemiddeld (63%) onder 18 t/m 34 jarigen (77%) en laagopgeleiden (68%) en lager onder 35 t/m 64 jarigen (54%) en hoogopgeleiden (57%).
- ZZP-ers geven minder vaak aan dat zij geen enkele keer rood hebben gestaan (54%) en hebben vaker 1-2 keer rood gestaan (24% vs. 14% gemiddeld).

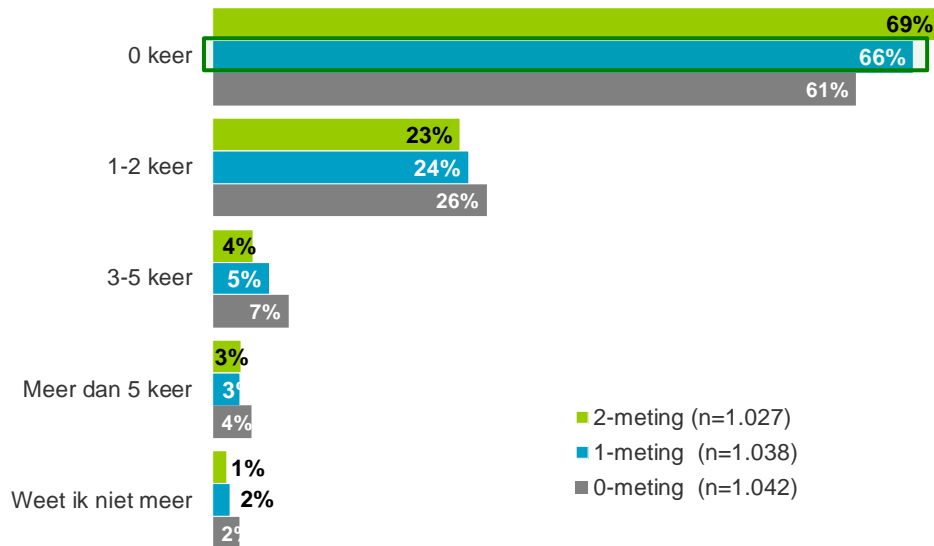
[Terug naar resultaten](#)

- Toegenomen t.o.v. het jaar ervoor
- Afgenomen t.o.v. het jaar ervoor

Hoe vaak is het in de afgelopen 12 maanden voorgekomen dat u een betalingsherinnering kreeg omdat u een rekening niet tijdig had betaald? Basis: allen

Verschillen tussen subgroepen 2015

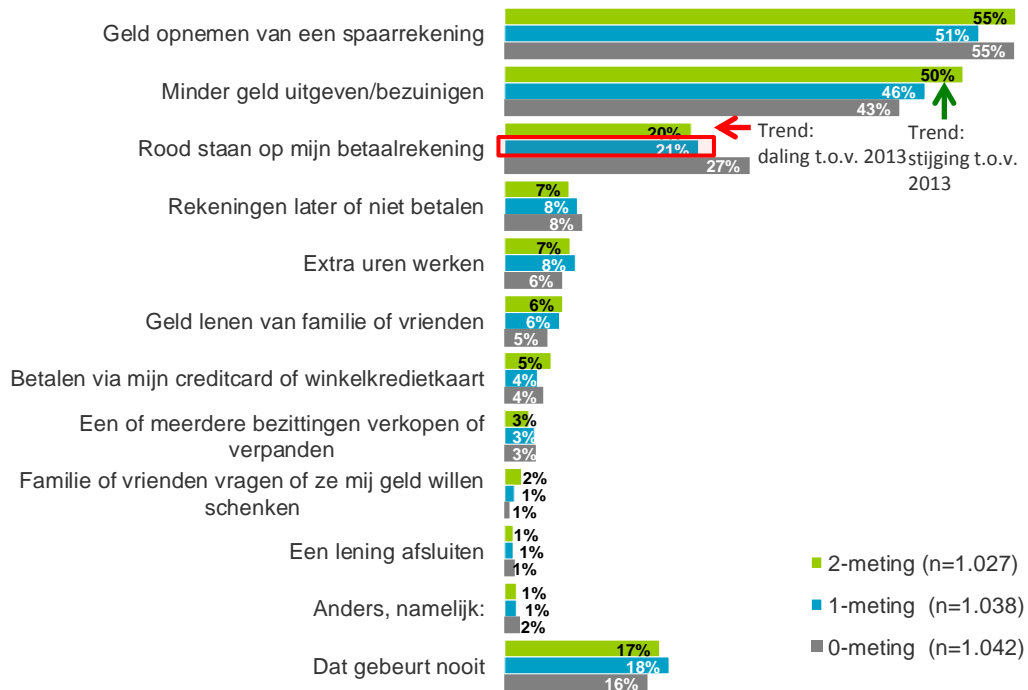
- Het percentage dat de afgelopen maanden *geen* betalingsherinnering heeft gehad, is hoger dan gemiddeld (69%) onder 65 t/m 80 jarigen (85%) en laagopgeleiden (76%) en lager onder hoogopgeleiden (63%).
- 65 t/m 80 jarigen en laagopgeleiden hebben minder vaak 1-2 keer een betalingsherinnering gekregen (beide 14% vs. 23% gemiddeld) en hoogopgeleiden (31%) juist vaker.
- ZZP-ers hebben de afgelopen 12 maanden vaker betalingsherinneringen gehad (49% vs. 30% gemiddeld): vaker 1-2 keer (36%) en 3-5 keer (9%).
- Ook ZMP-ers hebben vaker betalingsherinneringen gehad (55%): vaker 1-2 keer (39%) en meer dan 5 keer (8%).

[Terug naar resultaten](#)

- Toegenomen t.o.v. het jaar ervoor
- Afgenomen t.o.v. het jaar ervoor

Als u in een situatie komt dat u meer uitgaven heeft dan u aan inkomsten binnenkrijgt, wat doet u dan? Basis: allen

Verschillen tussen subgroepen 2015

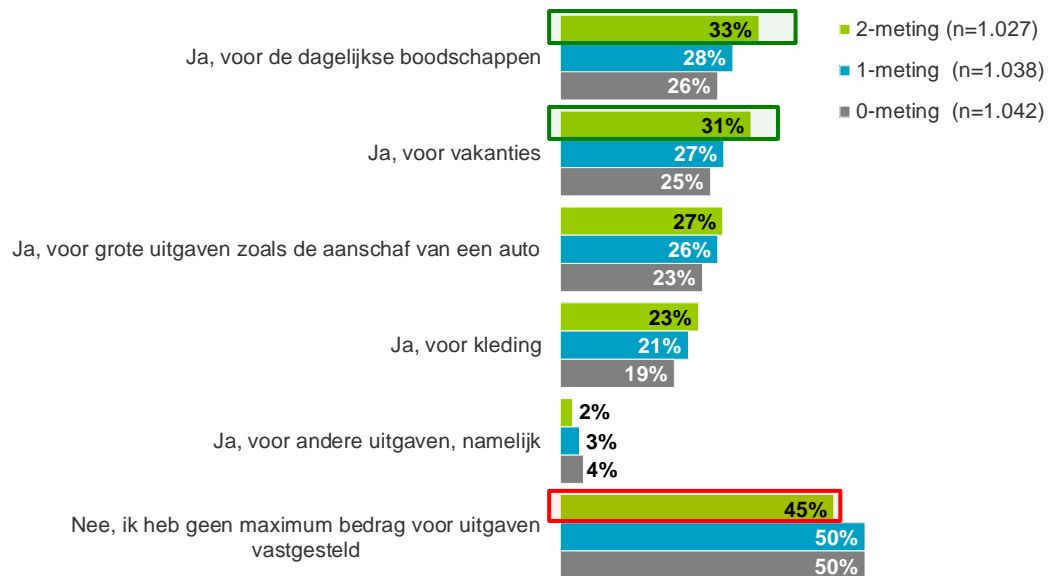
- 65 t/m 80 jarigen hebben minder vaak weleens een negatieve betalingsbalans (26% nooit vs. 17% gemiddeld), net als laagopgeleiden (25%) en niet-werkenden (24%).
- In zo'n situatie zouden 18 t/m 34 jarigen vaker bezuinigen (57% vs. 50% gemiddeld), net als mensen met een beneden modaal inkomen (56%) en in loondienst (59%).
- 35 t/m 64 jarigen zouden dan vaker rood staan op hun betaalrekening (28% vs. 20%).
- Hoogopgeleiden zouden vaker geld opnemen van een spaarrekening (73% vs. 55%), net als mensen met een boven modaal inkomen (64%) en mensen in loondienst (61%).
- ZZP-ers en ZMP-ers zijn vaker bereid een of meerdere bezittingen te verkopen of verpanden (respectievelijk 6% en 7% vs. 3% gemiddeld) en rekeningen later of niet te betalen (23% en 13% vs. 7%). ZZP-ers zijn ook vaker bereid om rood te staan (28% vs. 20%).

[Terug naar resultaten](#)

- Toegenomen t.o.v. het jaar ervoor
- Afgenomen t.o.v. het jaar ervoor

Heeft u voor uzelf (of uw huishouden) vastgesteld hoeveel geld u maximaal wilt uitgeven aan bepaalde uitgaven? Basis: allen

Verschillen tussen subgroepen 2015

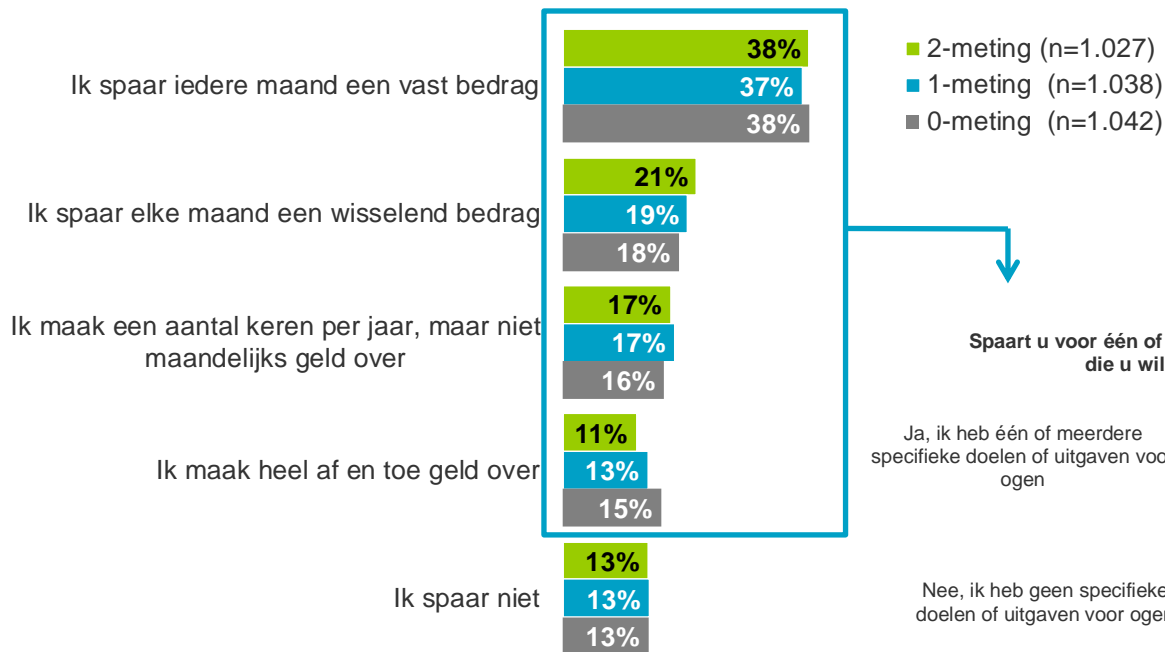
- Mensen met een beneden modaal inkomen stellen vaker maximale bedragen vast die zij willen uitgeven (63% vs. 55% gemiddeld).
- Voor de *dagelijkse boodschappen* stellen mensen met een beneden modaal inkomen vaker een maximaal bedrag vast (43% vs. 33%). ZMP-ers doen dit minder vaak (21%).
- Voor *vakanties* stellen mensen met een boven modaal inkomen vaker een bedrag vast (39% vs. 31%). Dit wordt juist minder gedaan door mensen met een beneden modaal inkomen (24%) en 65 t/m 80 jarigen (23%).
- Voor *grote uitgaven* wordt vaker een bedrag vastgesteld door ZMP-ers (38% vs. 27%), hoogopgeleiden (37%), boven modale inkomens (36%) en minder vaak door 18 t/m 34 jarigen (22%), 65 t/m 80 jarigen (21%), laagopgeleiden (19%) en mensen met een beneden modaal inkomen (19%).
- Voor *kleding* stellen mensen met een beneden modaal inkomen vaker een maximaal bedrag vast (32% vs. 23%).

[Terug naar resultaten](#)

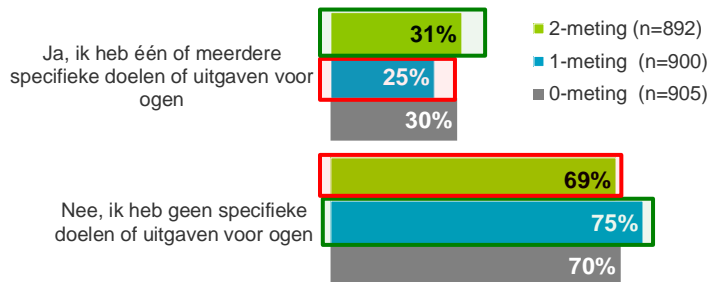

- Toegenomen t.o.v. het jaar ervoor
- Afgenomen t.o.v. het jaar ervoor

Op welke manier spaart u op een spaarrekening? Basis: allen

Spaart u voor één of meerdere specifieke doelen of uitgaven die u wilt gaan doen? Basis - Spaart

Verschillen tussen subgroepen 2015 staan op de volgende pagina

[Terug naar resultaten](#)

Verschillen tussen subgroepen 2015

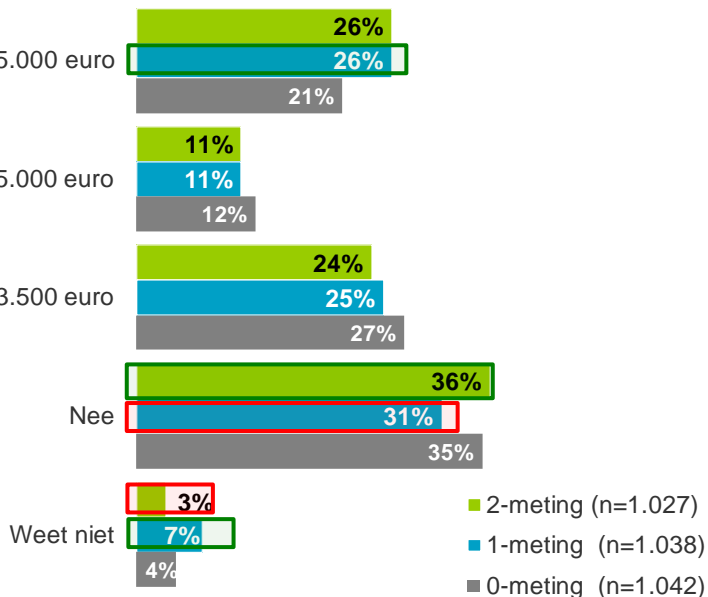
- Het percentage dat *niet* spaart (13%), is groter onder laagopgeleiden (25%), mensen met een beneden modaal inkomen (26%) en niet-werkenden (19%). Mensen met een modaal inkomen (7%) en mensen in loondienst (8%) zeggen minder vaak dat zij niet sparen.
- 18 t/m 34 jarigen sparen minder vaak iedere maand een vast bedrag (27% vs. 38% gemiddeld) en vaker een wisselend bedrag (33% vs. 21%) of maken een paar keer per jaar geld over (22% vs. 17%). Zij hebben bij het sparen vaker een specifieke doel voor ogen (41% vs. 31%).
- Het percentage dat iedere maand een *vast* bedrag spaart (38%), is hoger onder 35 t/m 64 jarigen (43%), mensen met een boven modaal inkomen (45%) en mensen in loondienst (45%) en lager onder mensen met een beneden modaal inkomen (29%) en niet-werkenden (32%).
- Het percentage dat iedere maand een *wisselend* bedrag spaart (21%), is lager onder 65 t/m 80 jarigen (9%), laagopgeleiden (16%) en niet-werkenden (16%).
- Het percentage dat een *aantal keren per jaar* geld op de spaarrekening zet (17%) is lager onder 35 t/m 64 jarigen (12%) en laagopgeleiden (8%).
- ZZP-ers sparen minder vaak iedere maand een vast bedrag (27% vs. 38% gemiddeld). Zij zetten vaker een aantal keer per jaar geld op hun spaarrekening (25% vs. 17%). Ook ZMP-ers sparen vaker op deze manier (26%).

[Terug naar resultaten](#)

- Toegenomen t.o.v. het jaar ervoor
- Afgenomen t.o.v. het jaar ervoor

Heeft u een potje gereserveerd voor onvoorziene uitgaven op de korte termijn, zoals het stukgaan van een wasmachine, koelkast of auto? Basis: allen

Verschillen tussen subgroepen 2015

- Het aandeel dat *geen* potje heeft voor onvoorziene uitgaven op korte termijn (36%), is groter onder 18 t/m 34 jarigen (45%), 65 t/m 80 jarigen (44%), middelbaar en laagopgeleiden (beiden 42%) en mensen met een beneden modaal inkomen (45%), en kleiner onder 35 t/m 64 jarigen (29%), hoogopgeleiden (19%) en mensen met een boven modaal inkomen (29%).
- Het aandeel met *meer dan € 5.000,-* (26%), is groter onder 35 t/m 64 jarigen (31%), hoogopgeleiden (46%) en boven modale inkomens (37%) en kleiner onder 18 t/m 34 jarigen (19%), middelbaar opgeleiden (20%), laagopgeleiden (18%), mensen met een beneden modaal inkomen (13%) en niet-werkenden (21%) .
- ZZP-ers hebben minder vaak *geen* potje voor de onvoorziene uitgaven (30%).
- ZMP-ers reserveren minder vaak minder dan € 3.500,- (15%) en vaker meer dan € 5.000,- (36%).

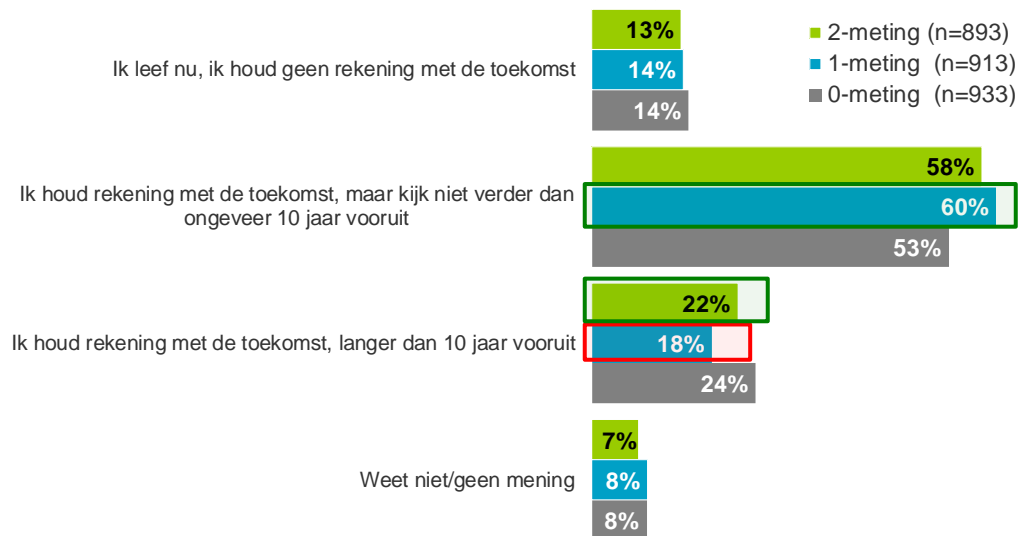
[Terug naar resultaten](#)

- Toegenomen t.o.v. het jaar ervoor
- Afgenomen t.o.v. het jaar ervoor

Welke van onderstaande uitspraken omschrijft het best in hoeverre u bij het nemen van financiële beslissingen en het inschatten van risico's rekening houdt met de toekomst?

Basis: allen tot en met 66 jaar

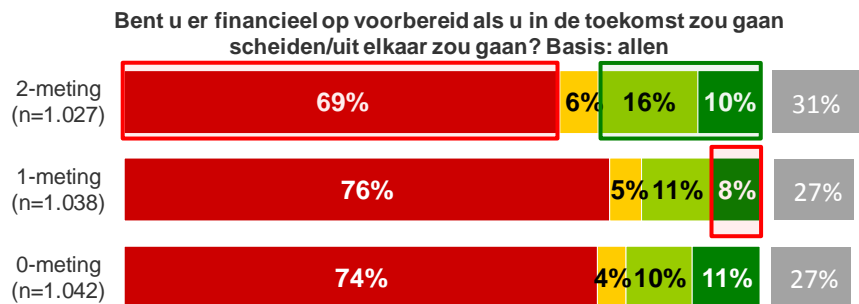
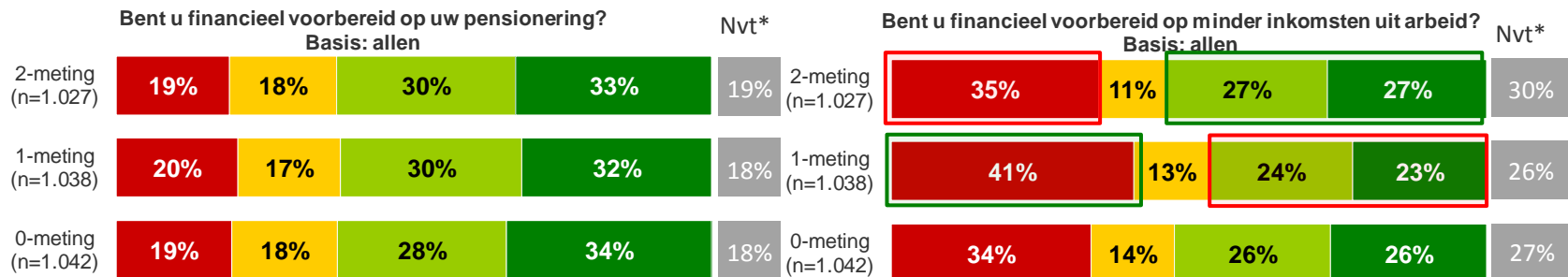
Alle genoemde cijfers bij deze vraag gaan over de leeftijdsgroep tot 66 jaar.

- Het aandeel dat aangeeft in het nu te leven en geen rekening te houden met de toekomst (13%), is groter onder laagopgeleiden (21%) mensen met een beneden modaal inkomen (25%) en niet-werkenden (18%) en kleiner onder hoogopgeleiden (6%), mensen met een boven modaal inkomen (9%) en mensen in loondienst (11%).
- Het aandeel dat aangeeft rekening te houden met de toekomst maar niet verder kijkt dan 10 jaar (58%), is groter onder 18 t/m 34 jarigen (66%) en lager onder laagopgeleiden (51%).
- Het aandeel dat verder kijkt dan 10 jaar (22%), is groter onder 35 t/m 64 jarigen (27%), hoogopgeleiden (32%), mensen met een boven modaal inkomen (27%) en kleiner onder 18 t/m 34 jarigen (14%), laagopgeleiden (13%) beneden modale inkomens (10%).
- ZMP-ers kijken vaker verder dan 10 jaar vooruit (33% vs. 22% gemiddeld)

[Terug naar resultaten](#)

Toegenomen tov het jaar ervoor
  Afgenomen tov het jaar ervoor

- Nee en ik ben ook niet van plan hiervoor maatregelen te nemen
- Nee, maar hiervoor ga ik nog wel maatregelen treffen
- Ja, maar ik heb hiervoor geen speciale maatregelen getroffen
- Ja, en ik heb hiervoor maatregelen getroffen

*In de gekleurde grafiek zijn alleen de respondenten weergegeven voor wie de situatie van toepassing is (dit telt op tot 100%). Respondenten die reeds met pensioen zijn, die geen inkomsten uit arbeid hebben of die geen huishouden delen met een partner, zijn niet in de betreffende balken opgenomen. Het percentage achter de balk geeft aan welk deel van de totale steekproef 'niet van toepassing' heeft geantwoord.

Verschillen tussen subgroepen staan op de volgende pagina

[Terug naar resultaten](#)

Verschillen tussen subgroepen 2015

Vorbereitung op pensioen

- 18 t/m 34 jarigen zijn minder vaak voorbereid op hun pensioen (63% niet vs. 37% gemiddeld). 35 t/m 64 jarigen zijn hier vaker op voorbereid (75% wel vs. 63% gemiddeld).
- Hoogopgeleiden en mensen met een hoog inkomen hebben vaker maatregelen getroffen voor hun pensioen (40% en 43% vs. 33% gemiddeld). Laagopgeleiden en mensen met een laag inkomen geven vaker aan dat zij dit niet hebben gedaan en ook niet van plan zijn (27% en 35% vs. 19% gemiddeld).
- niet-werkenden zijn minder vaak voorbereid (51% vs. 63% gemiddeld). Mensen in loondienst zijn vaker voorbereid (70%).
- ZMP-ers en ZFP-ers hebben vaker maatregelen getroffen voor hun pensioen dan gemiddeld (53% en 41% vs. 33%).

Vorbereitung op minder inkomsten uit arbeid

- 18 t/m 34 jarigen zijn minder vaak voorbereid op minder inkomsten uit arbeid (41% niet vs. 54% gemiddeld). 35 t/m 64 jarigen zijn hier vaker op voorbereid (60%).
- Hoogopgeleiden en mensen met een hoog inkomen zijn vaker voorbereid op minder inkomsten uit (66% en 60% vs. 54% gemiddeld). Mensen met een laag inkomen geven minder vaak aan dat zij hier maatregelen voor hebben getroffen (18% vs. 27% gemiddeld).
- ZMP-ers ZFP-ers hebben vaker maatregelen getroffen voor minder inkomsten uit arbeid dan gemiddeld (39% en 33% vs. 27%).

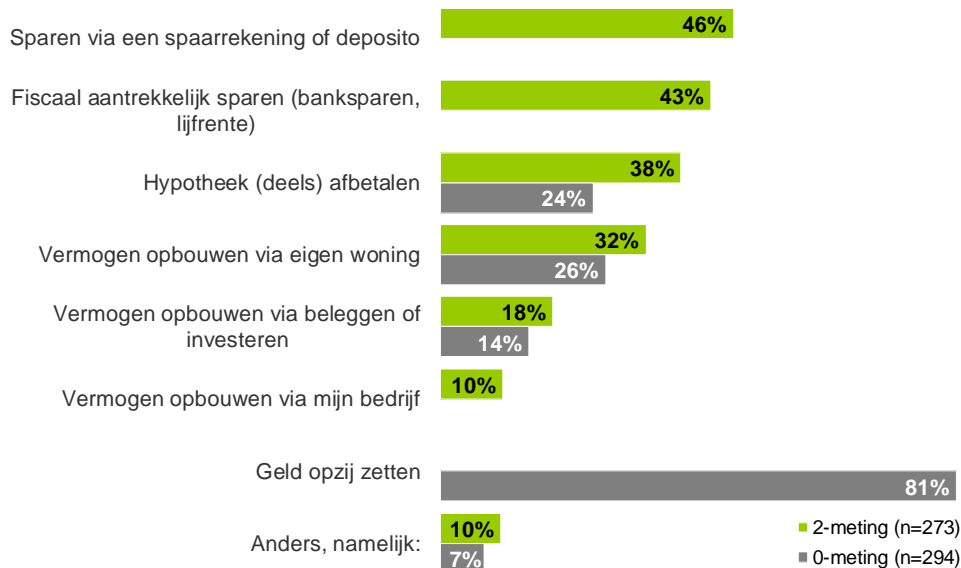
Vorbereitung op scheiden of uit elkaar gaan

- 18 t/m 34 jarigen zijn vaker niet voorbereid op een scheiding maar willen hier wel maatregelen voor treffen (15% vs. 6% gemiddeld). Zij geven ook vaker aan dat zij wel zijn voorbereid zonder dat ze speciale maatregelen hebben getroffen (22% vs. 16%).
- Laagopgeleiden en mensen met een beneden modaal inkomen zijn vaker niet voorbereid op een scheiding en niet van plan maatregelen te nemen (79% en 77% vs. 69%).
- ZMP-ers hebben vaker maatregelen getroffen voor een scheiding (17% vs. 10%).
- ZFP-ers geven vaker aan dat zij niet van plan zijn maatregelen te nemen voor een scheiding (75% vs. 69%).

[Terug naar resultaten](#)

Welke maatregelen heeft u genomen om u financieel voor te bereiden op uw pensionering? Basis: Heeft zich financieel voorbereid op pensionering (maatregelen getroffen)

*Deze vraag is niet gesteld bij de 1-meting. Door veranderingen in de antwoordopties tussen de 0-meting en de 2-meting kunnen de resultaten niet meer helemaal zuiver vergeleken worden.

Verschillen subgroepen 2015

- Mannen sparen vaker voor hun pensioen door vermogensopbouw via beleggen of investeren (23% vs. 18% gemiddeld). Vrouwen doen dit minder (11%).
- Hoogopgeleiden sparen vaker voor hun pensioen via fiscaal aantrekkelijk sparen (55% vs. 43% gemiddeld) en door vermogensopbouw via beleggen en investeren (29% vs. 18%).
- ZZP-ers sparen vaker voor hun pensioen door vermogensopbouw via beleggen of investeren (29% vs. 18% gemiddeld).

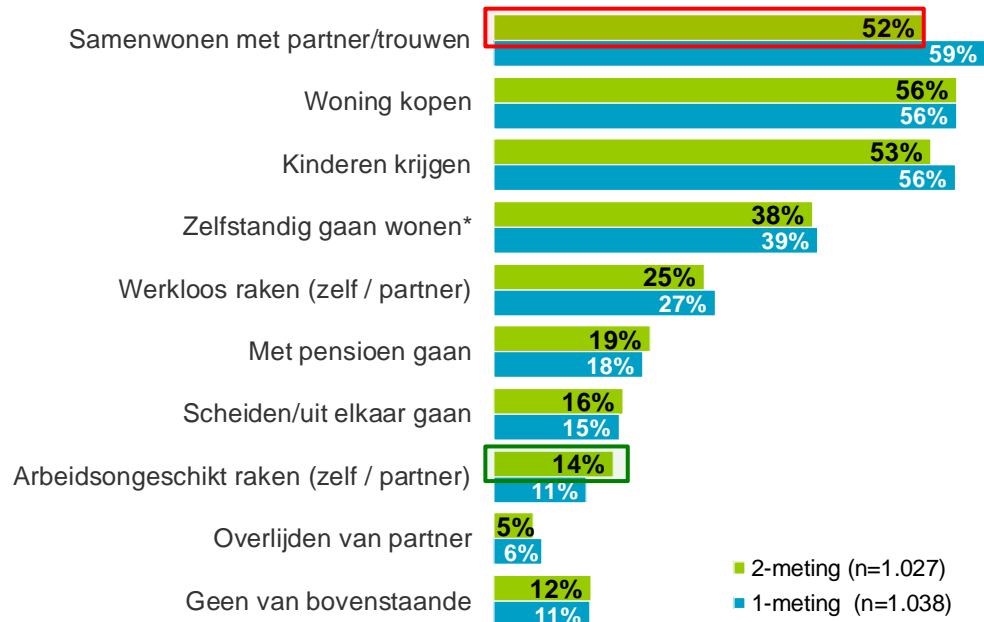
Het aantal respondenten in de subgroepen voor leeftijd, inkomen en ZMP-ers is bij deze vraag te laag om uitspraken over de subgroepen te kunnen doen.

[Terug naar resultaten](#)

■ Toegenomen t.o.v. het jaar ervoor
■ Afgenomen t.o.v. het jaar ervoor

Welke van onderstaande gebeurtenissen heeft u zelf meegemaakt? Basis: allen

*Niet duidelijk *hoe* respondenten dit antwoord hebben geïnterpreteerd

Selectie verschillen subgroepen 2015

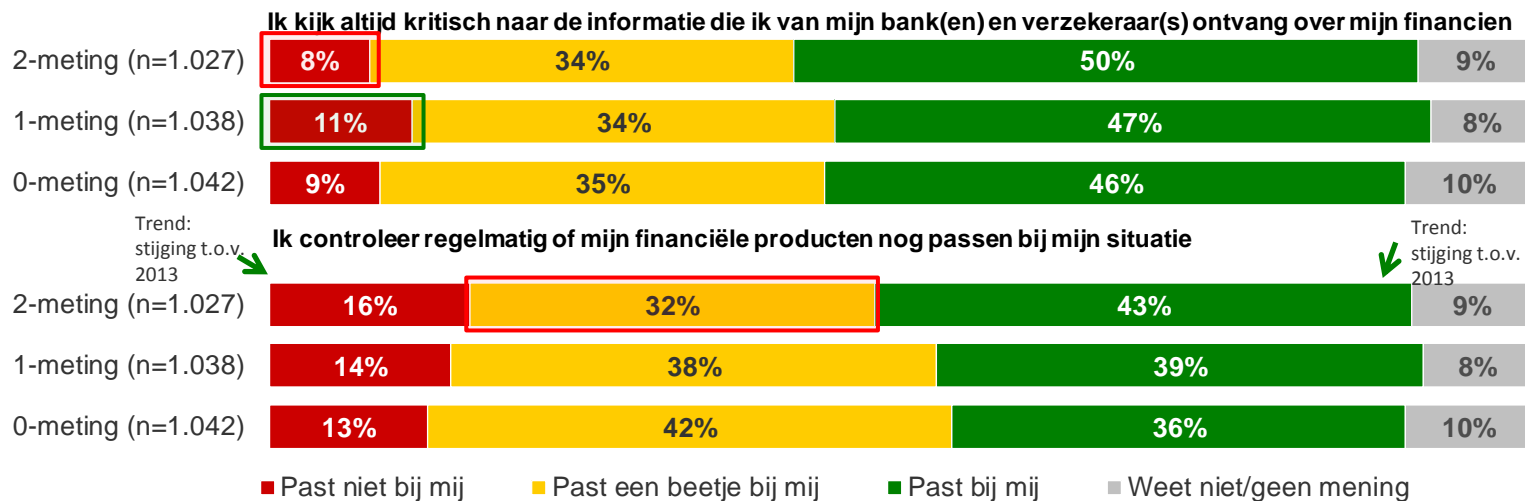
- Naar mate men ouder is, heeft men hiernaast staande gebeurtenissen vaker meegemaakt.
- Mannen zijn vaker zelfstandig gaan wonen (43%) en kopen vaker een woning (62%).
- Hoogopgeleiden zijn vaker zelfstandig gaan wonen (56%), gaan samenwonen of gaan trouwen (70%), hebben vaker een woning gekocht (77%) en zijn vaker werkloos geraakt (32%).
- Mensen met beneden modale inkomens zijn vaker uit elkaar gegaan (24%), arbeidsongeschikt geraakt (24%), werkloos geraakt (34%) en met pensioen gegaan (27%).
- Mensen in loondienst hebben vaker een woning gekocht (63%).
- ZP-ers en ZMP-ers zijn vaker zelfstandig gaan wonen (respectievelijk 59% en 48%), gaan samenwonen/trouwen (74% en 68%), gaan scheiden (32% en 23%) en hebben vaker een woning gekocht (78% en 77%). ZP-ers zijn vaker werkloos geraakt (50%) en ZMP-ers hebben vaker kinderen gekregen (70%).

[Terug naar resultaten](#)

- █ Toegenomen t.o.v. het jaar ervoor
- █ Afgenomen t.o.v. het jaar ervoor

Kunt u aangeven in hoeverre onderstaande beschrijvingen bij u passen?

Verschillen tussen subgroepen 2015 staan op de volgende pagina

[Terug naar resultaten](#)

Verschillen tussen subgroepen 2015

Kritisch kijken naar informatie over financiële producten

- Hoogopgeleiden en mensen met een boven modaal inkomen geven vaker aan dat het (een beetje) bij hen past om altijd kritisch te kijken naar de informatie over hun financiële producten (respectievelijk 92% en 90% vs. 84% gemiddeld).
- ZZP-ers en ZMP-ers geven ook vaker aan dat het hebben van een kritische blik op informatie over financiële producten goed bij hen past (59% en 61% vs. 50% gemiddeld).

Controleren of financiële producten nog bij de huidige situatie passen

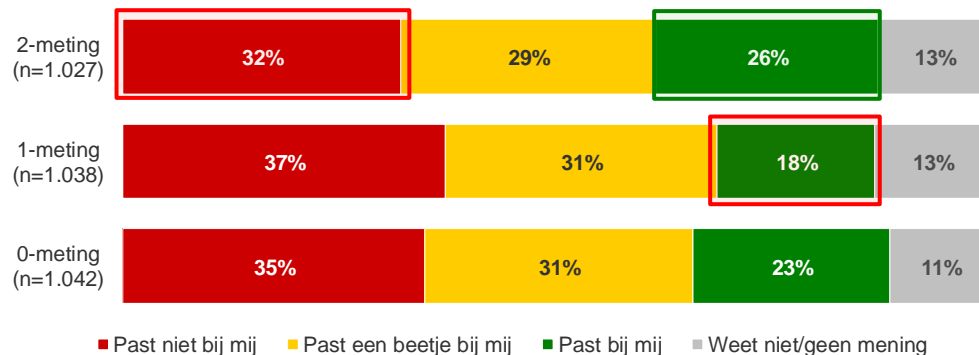
- Het aandeel dat aangeeft dat het bij hen past om regelmatig te controleren of financiële producten nog bij hun situatie passen is hoger dan gemiddeld (75%) onder hoogopgeleiden (87%), mensen met een boven modaal inkomen (85%) en lager onder mensen met een beneden modaal inkomen (63%) en niet-werkenden (68%).
- ZMP-ers controleren ook vaker of hun financiële producten nog bij hun huidige situatie passen (85%).

[Terug naar resultaten](#)

- Toegenomen t.o.v. het jaar ervoor
- Afgenomen t.o.v. het jaar ervoor

Als een andere aanbieder van een financieel product een beter aanbod heeft, stap ik over zodra dat kan Basis: allen

Verschillen tussen subgroepen 2015

- Het percentage dat over zou stappen zodra een andere aanbieder een beter aanbod heeft (55% past *helemaal/een beetje* bij mij), is hoger onder mannen (61%), 18 t/m 34 jarigen (63%), hoogopgeleiden (64%) en mensen met een boven modaal inkomen (61%) en mensen in loondienst (62%).
- Subgroepen die minder snel zouden overstappen zijn vrouwen (50%), 65 t/m 80 jarigen (46%), laagopgeleiden (39%), mensen met een beneden modaal inkomen (44%) en niet-werkenden (46%).
- ZZP-ers zouden eerder kiezen voor een overstap (62% vs. 55% past helemaal/een beetje bij mij).

[Terug naar resultaten](#)

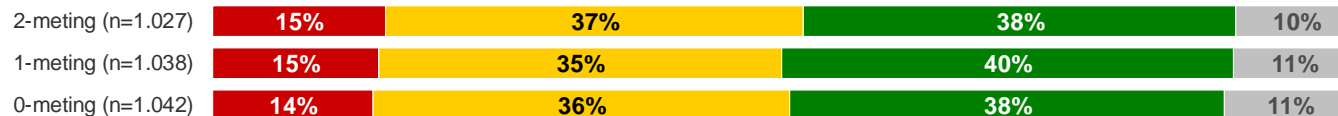
■ Toegenomen t.o.v. het jaar ervoor
■ Afgenomen t.o.v. het jaar ervoor

In hoeverre passen onderstaande beschrijvingen bij u? Als ik een eenvoudig financieel product wil aanschaffen....

... vergelijk ik producten van verschillende aanbieders

... let ik vooral op de tarieven

... laat ik me adviseren door mensen uit mijn directe omgeving

... laat ik me adviseren door een financieel adviseur

■ Past helemaal niet bij mij
 ■ Past een beetje bij mij
 ■ Past helemaal bij mij
 ■ Weet niet/geen mening

Verschillen tussen subgroepen 2015 staan op de volgende pagina

[Terug naar resultaten](#)

Verschillen tussen subgroepen 2015 – eenvoudig financieel product

- Het *vergelijken van aanbieders* bij de aanschaf van een eenvoudig financieel product (82% past *helemaal/beetje* bij mij) past minder vaak bij 65 t/m 80 jarigen (71%) en laagopgeleiden (66%) en meer bij hoogopgeleiden (92%).
- Het *adviseren door mensen uit de omgeving* (60% past *helemaal/beetje* bij mij) past vaker bij 18 t/m 34 jarigen (78%) en minder bij 65 t/m 80 jarigen (38%), laagopgeleiden (43%) en niet-werkenden (53%).
- Het *adviseren door een financieel adviseur* (43% past *helemaal/beetje* bij mij), past vaker bij 35 t/m 64 jarigen (47%) en minder bij 65 t/m 80 jarigen (33%) en hoogopgeleiden (38%).
- Het *letten op de tarieven* (75% past *helemaal/beetje* bij mij) past vaker bij hoogopgeleiden (83%) en mensen in loondienst (80%) en minder bij 65 t/m 80 jarigen (60%), laagopgeleiden (65%) en niet-werkenden (66%).
- ZP-ers geven vaker aan dat het *niet* bij hen past om zich te laten adviseren door hun omgeving (38% vs. 31% gemiddeld) en minder vaak dat dit *helemaal* bij hen past (16% vs. 22% gemiddeld).
- ZMP-ers laten zich vaker adviseren door een financieel adviseur (24% past *helemaal* bij mij vs. 16% gemiddeld) en letten minder vaak vooral op de tarieven (25% past *niet* bij mij vs. 15% gemiddeld).

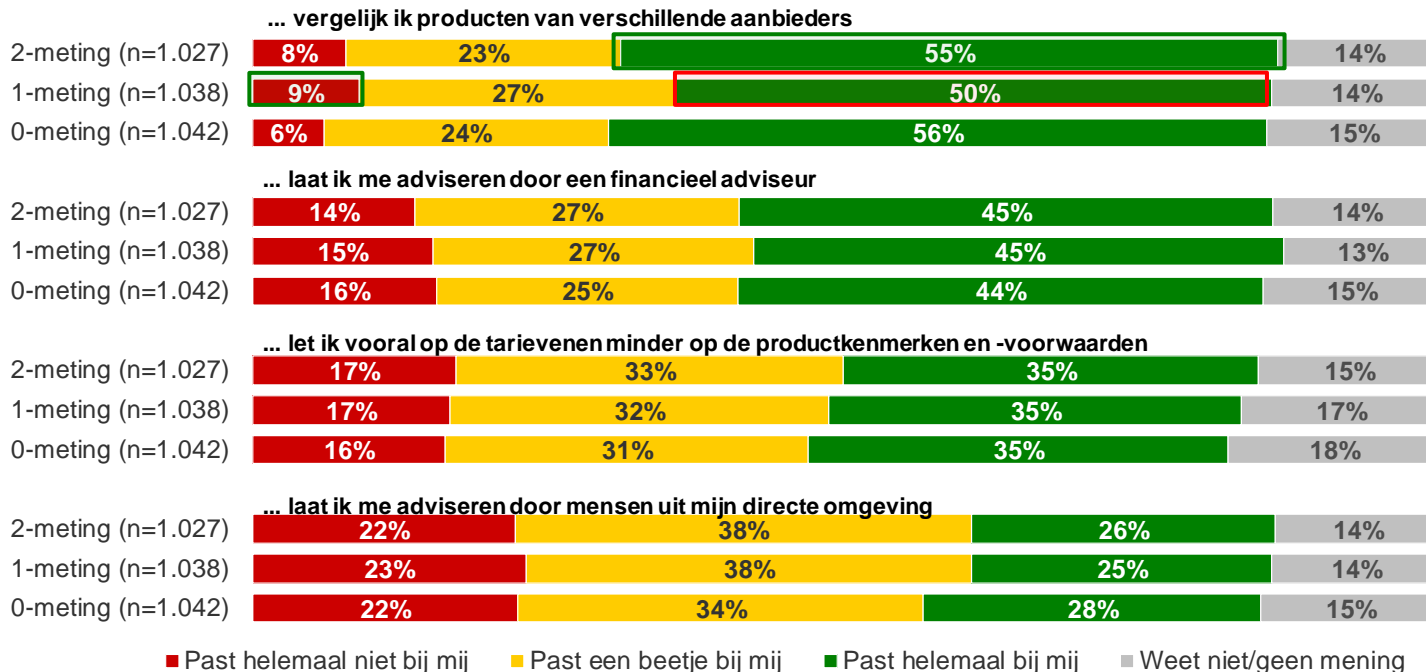
[Terug naar resultaten](#)

■ Toegenomen t.o.v. het jaar ervoor
■ Afgenomen t.o.v. het jaar ervoor

In hoeverre passen onderstaande beschrijvingen bij u? Als ik een complex financieel product wil aanschaffen...

Verschillen tussen subgroepen 2015 staan op de volgende pagina

[Terug naar resultaten](#)

Verschillen tussen subgroepen 2015 – complex financieel product

- Het *vergelijken van aanbieders* bij de aanschaf van een complex financieel product (78% past *helemaal/beetje* bij mij) past vaker bij 35 t/m 64 jarigen (82%), hoogopgeleiden (90%), mensen met een boven modaal inkomen (87%) en mensen in loondienst (85%) en minder bij 65 t/m 80 jarigen (59%), laagopgeleiden (59%), mensen met een beneden modaal inkomen (69%) en niet-werkenden (69%).
- Het *adviseren door een financieel adviseur* (72% past *helemaal/beetje* bij mij), past vaker bij 18 t/m 24 jarigen (78%), hoogopgeleiden (84%), mensen met een bovenmodaal inkomen (85%) en mensen in loondienst (82%) en minder bij 65 t/m 80 jarigen (51%), laagopgeleiden (52%), mensen met een beneden modaal inkomen (56%) en niet-werkenden (60%).
- Het *letten op de tarieven* (68% past *helemaal/beetje* bij mij) past vaker bij mensen met een boven modaal inkomen (75%) en mensen in loondienst (73%) en minder bij laagopgeleiden (59%), mensen met een beneden modaal inkomen (57%) en niet-werkenden (61%).
- Het *adviseren door mensen uit de omgeving* (64% past *helemaal/beetje* bij mij) past vaker bij 18 t/m 34 jarigen (78%), hoogopgeleiden (75%), middelbaar opgeleiden (71%) en mensen in loondienst (71%) en minder bij 65 t/m 80 jarigen (42%), laagopgeleiden (39%), mensen met een beneden modaal inkomen (59%) en niet-werkenden (54%).
- ZP-ers letten minder vaak vooral op de tarieven (22% past *helemaal niet* bij mij vs. 17% gemiddeld).
- ZMP-ers laten zich vaker adviseren door een financieel adviseur (61% past *helemaal* bij mij vs. 45% gemiddeld) en door de omgeving (34% past *helemaal* bij mij vs. 26% gemiddeld).

[Terug naar
resultaten](#)

Financieel gedrag

In dit onderzoek hanteren we de volgende definitie van financieel gedrag (of van ‘verantwoord financieel gedrag’): we gaan er vanuit dat iemand verantwoord financieel gedrag vertoont, *wanneer hij weloverwogen keuzes maakt zodanig dat zijn financiën in balans zijn, zowel op de korte als op de lange termijn.*

Aan deze definitie liggen drie aspecten ten grondslag, die zijn verwerkt in de vragenlijst. Deze dimensies zijn bevestigd in de 0-meting.

- 1. Management van geld:** dit betreft met name het in balans houden van de inkomsten en uitgaven (rondkomen) en controle houden (budgetteren, administratie voeren, buffers houden).
- 2. Financieel plannen:** dit betreft rekening houden met mogelijk al dan niet voorzienbare gebeurtenissen op de korte en lange termijn en hierop anticiperen.
- 3. Bewust beslissingen nemen ten aanzien van financiële producten:** dit betreft kritisch kopen van producten (advies zoeken waar nodig, niet alleen naar prijs kijken), met name ten aanzien van het aanschaffen van financiële producten en het evalueren van de producten die men eerder heeft aangeschaft.

Deze drie componenten hangen onderling zo weinig samen dat financieel gedrag niet als één dimensie moet worden gezien maar als drie dimensies die los staan van elkaar. Dat betekent dat als iemand goed is in bijvoorbeeld management van geld, dat niet betekent dat die persoon ook goed is in bijvoorbeeld financieel plannen of bewust beslissingen nemen ten aanzien van financiële producten.

[Terug naar achtergrond](#)

Onderzoekstechnische informatie

- Veldwerkperiode
  - Het veldwerk is uitgevoerd in de periode van 9 t/m 17 april 2015
- Methode respondentenselectie
  - Uit het StemPunt-panel van Motivaction
- Incentives
  - De respondenten hebben als dank voor deelname aan het onderzoek een kleine vergoeding ontvangen
- Weging
  - De onderzoeksdata zijn gewogen (zie ook bijlage gewogen en ongewogen data), daarbij fungeerde het Mentality-ijkbestand als herwegingskader. Dit ijkbestand is wat betreft sociodemografische gegevens gewogen naar de Gouden Standaard van het CBS
- Responsverantwoording online onderzoek
  - In de veldwerkperiode is aan 3.700 personen een uitnodigingsmail verstuurd. Op de slotdatum van het veldwerk (zie bij Veldwerkperiode) was het gewenste aantal vragenlijsten ingevuld en is de toegang tot de vragenlijst op internet afgesloten. Voor het gewenste aantal ZZP-ers is aan 3.850 (voormalig) ondernemers een uitnodigingsmail gestuurd.
- Bewaartermijn primaire onderzoeksbestanden
  - Primaire onderzoeksbestanden, zoals ingevulde schriftelijke vragenlijsten, notulen, beeld - en geluidsopnames worden door Motivaction tot 12 maanden na het afronden van het onderzoek bewaard
- Overige onderzoekstechnische informatie
  - Overige onderzoekstechnische informatie en een exemplaar van de bij dit onderzoek gehanteerde vragenlijst is op aanvraag beschikbaar voor de opdrachtgever

[Methode en opzet](#)

Ongewogen en gewogen data

Kenmerken	Ongewogen		Gewogen	
	N	%	N	%
Leeftijd				
18 t/m 24	77	7,5	115	11,2
25 t/m 34	115	11,2	163	15,9
35 t/m 44	142	13,8	187	18,2
45 t/m 54	205	20,0	203	19,8
55 t/m 64	271	26,4	178	17,3
65 t/m 80	217	21,1	181	17,7
Opleidingsniveau				
Hoog (wo/hbo)	290	28,2	257	25,1
Middel (havo/vwo/mbo/mavo)	479	46,6	517	50,4
Laag (ibo/basisschool/geen opleiding)	258	25,1	252	24,6
Regio (Nielsenregio)				
3 grote gemeenten	106	10,3	122	11,9
West	309	30,1	301	29,3
Noord	113	11,0	104	10,2
Oost	198	19,3	212	20,6
Zuid	255	24,8	246	23,9
Randgemeenten	46	4,5	42	4,1

[Methode
en opzet](#)

Ongewogen en gewogen data

Kenmerken	Ongewogen		Gewogen	
	N	%	N	%
Mentality				
Moderne burgerij	209	20,4	229	22,3
Opwaarts mobielen	105	10,2	150	14,6
Postmaterialisten	113	11,0	95	9,2
Nieuwe conservatieven	93	9,1	87	8,5
Traditionele burgerij	155	15,1	134	13,1
Kosmopolieten	156	15,2	132	12,9
Postmoderne hedonisten	117	11,4	105	10,3
Gemaksgeoriënteerden	79	7,7	93	9,1
Geslacht				
Man	538	52,4	509	49,6
Vrouw	489	47,6	518	50,4
Personen in huishouden				
1 persoon	231	22,6	199	19,5
2 personen	417	40,8	373	36,5
3 personen	161	15,8	171	16,7
4 personen	144	14,1	189	18,4
5 personen	52	5,1	67	6,5
6 of meer personen	16	1,6	25	2,4

[Methode
en opzet](#)

Ongewogen en gewogen data

Kenmerken	Ongewogen		Gewogen	
	N	%	N	%
Werk situatie				
Zelfstandig ondernemers	84	8,2	76	7,4
In loondienst (wel of niet voor overheid)	416	40,5	501	48,8
Niet werkend en overig	527	51,3	450	43,8
Inkomen				
Beneden modaal	450	43,8	224	29,0
Modaal	211	20,6	61	7,9
Boven modaal	366	35,6	488	63,1

[Methode en opzet](#)

Auteursrecht

Het auteursrecht op dit rapport ligt bij de opdrachtgever. Voor het vermelden van de naam Motivaction in publicaties op basis van deze rapportage – anders dan integrale publicatie – is echter schriftelijke toestemming vereist van Motivaction International B.V.

Beeldmateriaal

Motivaction heeft datgene gedaan wat redelijkerwijs van ons verwacht kan worden om de rechthebbenden op beeldmateriaal te achterhalen. Mocht u desondanks menen recht te kunnen doen gelden op gebruikt beeldmateriaal, neem dan contact op met Motivaction.

